

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Cecilia Lundberg

Fåmansbolag i bodelning

Examensarbete
30 högskolepoäng

Handledare
Eva Ryrstedt

Familjerätt

Vårterminen 2009

Innehåll

SUMMARY	1
SAMMANFATTNING	3
FÖRKORTNINGAR	5
1 INLEDNING	6
1.1 Inledande presentation	6
1.2 Syfte	6
1.3 Frågeställningar	7
1.4 Avgränsningar	7
1.5 Metod och material	7
1.6 Disposition	8
2 MAKARS EGENDOMSFÖRHÅLLANDEN	10
2.1 Inledning	10
2.2 Egendomsförhållanden under äktenskapet	10
2.2.1 Giftorättsgods	10
2.2.1.1 Vem äger vad?	11
2.2.2 Enskild egendom	11
2.2.3 Skuldförhållanden	12
3 REDOVISNING	13
3.1 Inledning	13
3.2 Redovisningsplikt	13
4 VÄRDERING	15
4.1 Inledning	15
4.2 Värdering av tillgångar och skulder	15
4.2.1 Tidpunkt för värdering	15
4.2.2 Vilket värde?	17
5 ANDELSBERÄKNING	19

5.1	Inledning	19
5.2	Andelsberäkning	19
5.2.1	Likadelning som huvudregel	19
5.2.2	Jämkning	20
6	LOTTLÄGGNING	22
6.1	Inledning	22
6.2	Lottläggning	22
7	FÅMANSBOLAG	24
7.1	Inledning	24
7.2	Begreppsdefinitioner	24
7.2.1	Fåmansbolag	24
7.2.2	Delägare	25
7.2.3	Företagsledare	25
7.2.4	Närstående	26
7.3	Särregel för fåmansbolag	26
7.3.1	3:12-reglerna	26
8	VÄRDERING AV FÅMANSBOLAG	28
8.1	Inledning	28
8.2	Är det möjligt att hitta ett objektivt värde?	28
8.3	Värderingsmodeller	28
8.3.1	Avkastningsmodellen	29
8.3.1.1	Begreppet avkastningsvärde	29
8.3.1.2	Tidsperspektivet	29
8.3.1.3	Beräkning av avkastningsvärdet	29
8.3.1.3.1	Icke normala resultatelement	30
8.3.2	Substansmodellen	31
8.3.2.1	Substansvärdet från bokföringen	31
8.3.2.2	Justering av balansräkningens poster	31
8.3.2.3	Goodwill	32
8.3.3	Nuttdel	33
8.3.3.1	Bolaget som en investering	33
8.3.3.2	Beräkning	33
8.3.3.3	Risken	34
8.3.3.4	Prognosperioden	34
8.4	Kalkylränta	34
8.4.1	Val av kalkylränta	34
8.4.1.1	Allmänna faktorer	34
8.4.1.2	Beaktande av risk och osäkerhet	35
9	ANALYS	36

9.1	Inledning	36
9.2	Bodelning p.g.a. äktenskapsskillnad	36
9.3	Värdering av fåmansbolag	39
9.3.1	Avkastningsmodellen	39
9.3.2	Substansmodellen	40
9.3.3	Nutdel	41
9.3.4	Val av kalkylränta	41
9.4	Avslutande reflektioner	42
9.4.1	Bodelning p.g.a. äktenskapsskillnad	42
9.4.2	Värdering av fåmansbolag	42
BILAGA A		43
KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING		45
RÄTTSFALLSFÖRTECKNING		47

Summary

One of the main issues in this essay is distribution of estate (bodelning) due to divorce. The issue of distribution of estate is important to study, because during the last decades divorces have increased considerably.

In Sweden, there are no actual changes regarding the spouse's property once they get married. The couple still consists of two independent objects outwards, where each of them is responsible for their property and their debts. However, married spouses have a latent right to half of the other spouse's marital property, when the marriage is terminated. Separate property will however not be divided in half during a divorce.

To be able to clarify which property will be included in the distribution of estate, and what value that property have, it is necessary for the spouses to give an account of their property and their debts, between the time when they divorce and the actual distribution of the marital property. The account duty covers all property.

ÄktB (the Swedish Marriage Code) does not regulate at what time the valuation shall take place. When the spouses do not agree on the valuation of the property, the valuation will be based on the value the property has on the day of the distribution of the estate (bodelningstillfället), according to the travaux préparatoire. An accepted solution is that the valuation shall be based on the investigation of the estate. The trading price alternatively sometimes the utility value of the property, shall be regarded. Since a distribution of the estate is just a hypothetic selling, the capital profit tax and the expenditure for the sale shall be taken into consideration.

After the valuation, the proportion shall be calculated. After the spouses have subtracted their debts, their marital property will be shared in half. If such a division is regarded as unreasonable, it might be adjusted. One spouse might then be able to keep more than half of his/her marital property, if it can be regarded as unreasonable due to marriage span, the spouses' economic conditions and other circumstances to ask a spouse to leave his/her half to the other. This rule can be used when the marriage has been short as well as when one of the spouses had property of big value before the marriage which he or she brought into the marriage as marital property.

The transfer of value that follows the calculation of the spouses' respective proportional value proportion is realized through the allotment, which finalizes the distribution of the estate. The principal rule prescribes that each of the spouses has the right to obtain their actual property. An exception is the spouses' common home and household goods. The spouse, who has the most use of the common house and household goods, has normally the right to be allotted it. The second exception is when one of the spouse's

proportions exceeds half of the marital property. In that case that spouse has a right to give the other spouse money, instead of his actual property.

The other main issue in this essay is the valuation of a close corporation (fåmansbolag) in distribution of the estate due to divorce. I also consider this issue important to study because many businesses sooner or later face problems with their economic stability.

A close corporation has three different definitions. The first definition is called the central definition and concerns a joint-stock company (aktiebolag) or an incorporated economic association (ekonomisk förening) where four or less of the partners own more than 50 percent. The second definition is called the subsidiary definition. It concerns a joint-stock company or an incorporated economic association where the business activity is divided in businesses which are independent from each of the others, and where a natural person has the power of that business through his or her holdings, through a contract or in a similar way. The third definition is called the expanded definition. The close corporation is in this definition equal to partners who has been working to a great extent by their own or through a kindred in the company for some of the last five years, or has been owner of the close corporation totally or partly, direct or indirect.

Since a close corporation is an unquoted company, it is not possible to buy their shares at the stock exchange. As a conclusion it is not possible to find an objective value of the company. However, there are a few value models one can apply in order to find the value of the company. I have chosen to concentrate on the yield model (avkastningsmodellen), the substantive model (substansmodellen) and the model of present value of future dividend means (nutdelmodellen). The yield model aim is to calculate the persevering profit of the company. This value model is based on the company's yield. The substantive model studies the company's substance, i.e. the value of the company's property and debts. The aim of the substantive model is to calculate the company's capital. In the model of present value of future dividend means, the investor sees the company as an investment which will give yield in the future. It is the present value of the prognosticated dividend which decides how much the company is worth for the investor. Regardless of which value model that is used, the cost of capital is an important element.

Sammanfattning

Ett av de centrala ämnena i denna uppsats är bodelning p.g.a. äktenskapsskillnad. Då skilsmässor de senaste decennierna ökat kraftigt är bodelning ett viktigt ämne att studera.

Det uppstår inte några större ändringar i makarnas egendomsförhållande då de ingår äktenskap. De ses fortfarande som två självständiga objekt utåt, där var och en svarar för sina tillgångar och sina skulder. Det som däremot sker då ett äktenskap ingås, är att vardera maken får giftorätt i den andra makens egendom, vilket innebär en latent rätt till hälften av giftorättsgodset när äktenskapet upplöses. Enskild egendom utmärks av att det inte blir föremål för en delning vid äktenskapsskillnad.

För att kunna klargöra vilken egendom som skall omfattas av bodelningen och vilket värde sådan egendom skall ha, krävs att makarna redovisar sin egendom mellan den dag då talan om äktenskap väcktes och själva bodelningsförrättningen. Makes redovisningsplikt skall även gälla dennes skulder. Vidare omfattar redovisningsplikten all egendom.

ÄktB reglerar inte när värderingen av tillgångar och skulder skall ske. I dess förarbeten framhålles dock att då makarna inte kommer överens om annat, skall värderingen baseras på förhållanden som är aktuella vid bodelningstillfället. En allmän accepterad lösning är att värderingen skall hänföras till den tidpunkt då boet utreds. Tillgångarna och skulderna skall tas upp till deras bruksvärde alternativt försäljningsvärde. Eftersom det vid en bodelning endast är fråga om en hypotetisk försäljning, skall hänsyn tas till kapitalvinstskatt och försäljningsomkostnader.

Efter värderingen skall makarnas andelar beräknas. Efter avdrag av respektive makes skulder, skall som huvudregel makarnas giftorättsgods delas på hälften. Då en hälftindelning anses stötande, kan likadelningsprincipen frångås. En make kan få behålla mer än hälften av sitt giftorättsgods då det med hänsyn till äktenskapets längd, makarnas ekonomiska förhållanden samt omständigheterna i övrigt, är oskäligt att denne lämnar hälften av giftorättsgodset till den andra maken. Paragrafen är främst utformad med kortvariga äktenskap i åtanke och då ena maken har fört in egendom av stort värde i boet.

Den värdeöverföring som skall följa av andelsberäkningen förverkligas genom lottläggningen, vilket är den sista fasen i bodelningen. Huvudregeln är att vardera maken har rätt att på sin lott få egendom ur sitt giftorättsgods. Ett av undantagen avser makarnas gemensamma bostad och bohag. Rätt till den gemensamma bostaden och bohaget har den make som bäst behöver denna egendom. Det andra undantaget inträder då ena makens giftorättsgods överstiger den makens andel. I det fall har han rätt att istället för att lämna egendom till den andra maken betala motsvarande belopp i pengar.

Det andra huvudområdet i detta arbete gäller värdering av fåmansbolag i en bodelning p.g.a. äktenskapsskillnad. Detta ämne anser jag också vara viktigt att behandla eftersom många bolag förr eller senare får problem med den ekonomiska stabiliteten i bolaget.

Ett fåmansbolag kan definieras på tre olika sätt. Den första definitionen av ett fåmansbolag kallas huvuddefinitionen och avser ett aktiebolag eller en ekonomisk förening där fyra eller färre delägare äger andelar som motsvarar mer än 50 procent av rösterna för samtliga andelar i bolaget. Den andra definitionen är den s.k. subsidiära definitionen och avser ett aktiebolag eller en ekonomisk förening där näringsverksamheten är uppdelad på verksamheter som är oberoende av varandra och där en fysisk person genom innehav av andelar, genom avtal eller på liknande sätt har den faktiska bestämmanderätten över en sådan verksamhet och självständigt kan förfoga över dess resultat. Den tredje definitionen är den s.k. utvidgade definitionen. Fåmansbolaget jämförs här med flera delägare som själva eller genom någon närstående är eller, under något av de senaste fem beskattningsåren, var verksam i betydande omfattning i bolaget eller i ett av bolaget helt eller delvis, direkt eller indirekt, ägt fåmansbolag eller fåmanshandelsbolag.

Då fåmansbolag är ett onoterat bolag, går dess aktier inte att inhandla på börsen. Avsaknaden av en marknad medför att det inte är teoretiskt möjligt att finna ett objektiva värde på bolaget. Det finns dock ett antal värderingsmodeller att tillämpa för att finna bolagsvärdet. Jag har valt att koncentrera på mig avkastnings-, substans- och nutdelmodellen. *Avkastningsmodellens* syfte är att beräkna bolagets uthålliga vinst. Denna värderingsmodell utgår således från rörelsens avkastningsförmåga. Med hjälp av *substansmodellen* studeras bolagets substans, dvs. värdet av bolagets tillgångar och skulder. Substansmodellen syftar till att beräkna det kapital som finns i bolaget. *Nutdelmodellen* utgår från att investeraren ser bolaget som en investering som i framtiden skall ge avkastning. Det är nuvärdet av de prognostiserade utdelningarna som avgör hur mycket bolaget är värt för investeraren. Oavsett vilken värderingsmodell som används, är val av kalkylränta ett viktigt element.

Förkortningar

Bokföringslagen	Bokföringslag (1999:1078)
GB	Giftermålsbalken (upphävd)
HD	Högsta Domstolen
IBB	Inkomstbasbelopp
IL	Inkomstskattelag (1999:1229)
Lagen om registrerat partnerskap	Lag (1994:1117) om registrerat partnerskap
Lagen om vissa utfästelser om gåva	Lag (1936:83) om vissa utfästelser om gåva
Prop.	Proposition
SKV	Skatteverket
ÄktB	Äktenskapsbalk (1987:230)

1 Inledning

1.1 Inledande presentation

Ett av de centrala ämnena i detta arbete är bodelning p.g.a. äktenskapsskillnad. Det andra huvudområdet gäller värderingen av fåmansbolag i en bodelning p.g.a. äktenskapsskillnad. Ett samband mellan dessa två ämnen framträder då ena maken vid en äktenskapsskillnad äger ett fåmansbolag som inte är föreskrivet att vara enskild egendom. Den andra maken har vid en sådan situation rätt till halva värdet av bolaget. En värdering måste således ske.

I modern svensk rätt går en skarp gräns mellan dessa områden eftersom det saknas regler om värdering i ÄktB. Då skilsmässor de senaste decennierna ökat kraftigt är bodelning en viktig fråga att studera. Inte mindre viktig blir frågan att studera då den svenska rättstillämpningen är ofullständig inom detta område. En klar och tydlig tillämpning av gällande rätt är nödvändig att finna.

För att kunna behandla parterna lika vid en bodelning där ett fåmansbolag ingår, är det viktigt att även studera värdering av fåmansbolag. För att inte den icke operativa parten skall lida en ekonomisk förlust krävs att bolagsvärderingen sker professionellt och utifrån någon av de värderingsmodeller som jag i denna uppsats skall presentera.

Detta innebär att arbetet till stor del behandlar reglerna om bodelning p.g.a. äktenskapsskillnad, då i synnerhet värderingsfrågan. Dessa regler ger ett centralt uttryck dels för makarnas gemenskap i äktenskapet, dels för makarnas egendomsförhållande efter upplösningen av äktenskapet.

1.2 Syfte

Syftet med detta arbete är att fördjupa mig i familjerätt i ett ekonomiskt perspektiv, med inriktning på makar. Med detta avser jag framförallt de bestämmelser som behandlar bodelning p.g.a. äktenskapsskillnad, då varken äktenskapsförord eller andra avtal mellan makar finns författade.

Tyngdpunkten i detta arbete skall ligga på värderingsfrågan, i synnerhet på värdering av fåmansbolag. Jag ämnar studera hur ett fåmansbolag skall värderas i en bodelning p.g.a. äktenskapsskillnad. Jag skall diskutera tre stycken olika värderingsmodeller samt val av kalkylränta. För att läsaren skall kunna förstå min studie av värdering av fåmansbolag, skall jag i ett kapitel kort redovisa för vad ett fåmansbolag är för något. Jag skall redogöra för ett antal viktiga begrepp samt redogöra för fåmansbolagets 3:12-regel.

I detta syfte kommer den svenska rätten att studeras.

1.3 Frågeställningar

I detta arbete avser jag att utreda hur ett fåmansbolag skall värderas p.g.a. äktenskapsskillnad. För att lyckas med detta, måste jag klarlägga på vilket sätt rättsreglerna vad gäller makars ekonomiska förhållande, med inriktning på bodelning p.g.a. äktenskapsskillnad, är utformade samt vad anledningen till den aktuella utformningen kan anses vara.

I analysen är min intention att analysera bodelningsreglerna utifrån normativa grundmönster samt jämföra de olika värderingsmodellerna, och fastställa när de olika modellerna bör tillämpas.

1.4 Avgränsningar

Arbetet behandlar bodelning p.g.a. äktenskapsskillnad. Bodelning kan även ske under bestående äktenskap och med anledning av ena makens dödsfall. Tidigare var bodelning under äktenskapet betydligt vanligare än vad det är idag, då skatteregler gjorde en sådan uppdelning av egendom förmånlig under vissa förhållanden. Då dessa situationer numera tillhör undantagen, faller de utanför det ämnesområde som jag ämnar behandla i detta arbete.

Även om min avsikt är att belysa det svenska familjerättssystemet i ett ekonomiskt perspektiv, med inriktning på makar, kommer jag endast att behandla bodelning då det vid äktenskapsskillnaden varken finns äktenskapsförord eller andra avtal mellan makarna författade. Jag har valt att begränsa mig till denna situation eftersom det är den som tillbringar flest problem.

Jag har valt att begränsa mig till värdering av fåmansbolag. Anledningen till att jag valde att studera bolagsformen fåmansbolag var att värderingen är relativt svår då bolaget är onoterat och saknar marknad. Vidare valde jag att studera fåmansbolag eftersom jag upptäckte att området inte var så väl undersökt.

Jag har i mitt arbete använt mig av beteckningen ”make” när jag menar man eller hustru. Vidare har jag genomgående skrivit ”denne” och den ”andre” maken. Härvid kan lika gärna man som hustru åsyftas.

1.5 Metod och material

För utformningen av denna uppsats har en klassisk rättsdogmatisk metod använts. Metoden karaktäriseras av att med hjälp av vedertagna rättskällor redogöra för och fastställa gällande rätt inom det område som utreds. I syfte att utreda, systematisera och tolka gällande rätt, har således studier av

författningstext, förarbeten, rättspraxis och doktrin legat till grund för framställningen.

I analysen har jag till viss del arbetat med normativ metod enligt teorin om normativa grundmönster för att kunna dra intressanta slutsatser. Centralt för teorin om de normativa grundmönstren är de motsättningar som dessa innebär i ett visst rättsområde. De normativa grundmönstren fungerar som motpoler i ett normativt fält. I detta arbete är det fråga om det normativa fältet för äktenskap, vilket särskilt kännetecknas av just gemenskap kontra individuell äganderätt. Regleringen inom äktenskapsrätten rör sig ständigt mellan dessa poler till följd av förändringar i samhället. Det är nämligen de rådande samhällsförhållandena som ligger bakom de normativa polernas dragningskraft och därmed också lagstiftningens utformning från tid till annan.¹

1.6 Disposition

I *inledningen* ger jag en övergripande bild av vad jag i detta arbete kommer att behandla. Min avsikt är att väcka intresse för olika frågeställningar runt bodelning, då särskilt värderingsfrågan.

I *kapitel 2* ges en översikt av makars äganderätt. Makars egendomsförhållanden förändras inte i och med vigseln. De ses fortfarande som två självständiga rättssubjekt utåt, där var och en svarar för sina tillgångar och sina skulder.

I *kapitel 3* behandlas makarnas redovisningsplikt. Redovisningsplikten är viktig då det ofta förflyter lång tid mellan den dag då talan om äktenskapsskillnad väcktes, ”den kritiska punkten”, och själva bodelningsförrättningen. Under denna tid kan egendomsförhållandena ändras väsentligt.

I *kapitel 4* redogör jag för värderingen. Värderingen är en viktig del i detta arbete. I detta kapitel redogör jag allmänt för värderingen, och går inte in på värdering för viss speciell egendom, så som fåmansbolag. Jag redogör för tidpunkten för värderingen samt för vilket värde egendomen skall tas upp till.

I *kapitel 5* behandlas hur andelsberäkningen skall gå till. Jag presenterar bl.a. huvudregeln i andelsberäkningen, den s.k. likadelningsprincipen. Vidare presenterar jag reglerna för jämkning.

I *kapitel 6* redogör jag för reglerna om lottläggningen. Jag redovisar huvudregeln samt de undantag som finns. Huvudregeln stadgar att vardera maken har rätt att på sin lott få egendom ur sitt eget giftorätts gods.

¹ Ryrstedt, s 384.

Undantagen berör makarnas gemensamma bostad och bohag samt det fall då ena makens giftorättsgods överstiger den andre makens andel.

I *kapitel 7* ges en översikt av fåmansbolag. Jag definierar begrepp så som fåmansbolag, delägare, företagsledare och närstående. Vidare studerar jag 3:12-regeln.

I *kapitel 8* behandlas hur ett fåmansbolag skall värderas i en bodelning. Jag diskuterar huruvida det är möjligt att hitta ett objektiva värde. Vidare studerar jag de värderingsmodeller som är tillämpliga vid en värdering av fåmansbolag samt val av kalkylränta.

I *kapitel 9* analyserar jag dels reglerna om bodelning, dels värdering av fåmansbolag. Jag har valt att dela upp dessa två, och ej sammanblanda dem. I första delen analyserar jag bodelningsreglerna utifrån normativa grundmönster. I andra delen analyserar jag de olika värderingsmodellerna och kommer med egna förslag och idéer om när de olika skall tillämpas.

2 Makars egendomsförhållanden

2.1 Inledning

Före äktenskapet är parterna två självständiga objekt, där var och en svarar för sina tillgångar och sina skulder. Efter vigseln uppstår inte några större förändligheter mellan makarnas egendomsförhållanden. Makarna fortsätter att vara två självständiga rättssubjekt utåt.² Enligt 1 kap 3 § ÄktB råder varje make över sin egendom och svarar för sina skulder. Egendomsordningen för makar präglas enligt gällande rätt av avtalsfrihet och ekonomisk likställdhet.³

2.2 Egendomsförhållanden under äktenskapet

Vigseln innebär att var och en av makarna får giftorätt i den andra makens egendom. Makarnas egendom kommer då att kallas för giftorättsgods.⁴ Giftorätten omfattar inte all egendom; utanför ligger bl.a. enskild egendom. En giftorätt kan förklaras som ett latent anspråk på viss andel av den andra makens giftorättsgods. Anspråket är latent eftersom den först vid bodelningen kommer till anspråk.⁵ Vid en bodelning har vardera maken rätt att få hälften av den andre makes giftorättsgods.⁶

Giftorätten motiveras med att den tillgodoser flera delvis motstående intressen. Dessa intressen är självständighet, jämställdhet mellan kvinnor och män, skydd för svagare part samt skydd för de förmögenhetsskillnader som kan uppstå till följd av arbetsfördelningen i en familj under ett äktenskap.⁷

2.2.1 Giftorättsgods

Huvudregeln är att all makars egendom utgör giftorättsgods, oavsett om den är fast eller lös och oavsett om den förvärvats före eller under äktenskapet.⁸ Även om det föreligger enskild egendom i äktenskapet är avkastningen av den giftorättsgods.

² Grauers, s 23.

³ Teleman, s 23.

⁴ Grauers, s 23.

⁵ Teleman, s 23 f.

⁶ 11 kap 3 § ÄktB.

⁷ Brattström m.fl., s 60.

⁸ 7 kap 1 § ÄktB.

Giftorättsgods utmärker sig genom att den blir föremål för delning vid en äktenskapsskillnad.⁹ Dock får make vid bodelning i skälig omfattning undanta kläder och andra föremål som maken uteslutande har till sitt personliga bruk, liksom personliga presenter.¹⁰ Egendomen ifråga får inte överstiga vad som är skäligt med hänsyn till makarnas allmänna standard och förmögenhetssituation.¹¹ Egendomen skall endast fylla ägarens behov.

Vidare får make från bodelningen undanta egendom som han fått i ersättning för personskada och kränkning samt avkastning av sådan egendom. Ersättning för inkomstförlust får undantas i den mån ersättningen avser tiden efter det att talan om äktenskapsskillnad väcktes¹², den s.k. kritiska punkten.

2.2.1.1 Vem äger vad?

När man skall avgöra vem av makarna som äger giftorättsgodset, är det viktigt att utreda vem av dem som förvärvat egendomen.¹³ Det är den make vars pengar använts, som förvärvat egendomen.¹⁴ Det är inte av intresse vem som rent faktiskt gjort inköpet eller vem som brukat föremålet.¹⁵

En gåva mellan makarna är gällande då den har iakttagits eller registrerats enligt 16 kap ÄktB.¹⁶ Iakttagits har gåvan gjort då den kommit i mottagarens besittning.¹⁷ Ett löfte av den ena maken under äktenskapet att ge den andra maken en gåva, är således utan verkan.¹⁸

6 kap 3 § ÄktB reglerar makes faktiska äganderätt. Bestämmelsen rör medel som den ena maken p.g.a. sin underhållsskyldighet lämnat till den andra maken. Om de överlämnade tillgångarnas ändamål var att tillgodose den andra makens personliga behov, skall denna egendom anses vara mottagarens.

Makarna är fria avtalsparter och kan därmed ha inbördes skuldförhållanden.

2.2.2 Enskild egendom

Enskild egendom är, enligt 7 kap 1 § ÄktB, den egendom som inte är giftorättsgods. Egendom kan göras till enskild dels genom att makarna avtalar därom i ett äktenskapsförord och därefter registreras, dels genom att ägaren förvärvar egendomen i fråga genom gåva, arv eller

⁹ 10 kap 1 § ÄktB.

¹⁰ 10 kap 2 § ÄktB.

¹¹ Prop. 1986/87:1, s 161.

¹² 10 kap 2a § ÄktB.

¹³ Teleman, s 27.

¹⁴ Grauers, s 23.

¹⁵ Teleman, s 27.

¹⁶ 8 kap 1 § ÄktB.

¹⁷ 2-3 §§ lagen om vissa utfästelser om gåva.

¹⁸ 8 kap 2 § ÄktB.

förmånstagarförordnande med villkor om att den skall vara mottagarens enskilda egendom.¹⁹

Enskild egendom utmärks genom att den inte blir föremål för delning vid en skilsmässa.²⁰ Dock kan makar som är ense därom behandla enskild egendom som giftorättsgods vid bodelning.²¹ Denna regel är dock endast tillämplig på egendom som är enskild på grund av äktenskapsförord. Egendom som är enskild på grund av villkor vid gåva eller testamente omfattas inte,²² eftersom en utomstående persons villkor oftast är bindande för makarna.

I sammanhanget är det viktigt att nämna att oberoende av om egendomen är giftorättsgods eller enskild egendom har makar under äktenskapet rätt att leva på samma standard och de har ömsesidig underhållsskyldighet gentemot varandra.²³

2.2.3 Skuldförhållanden

Som redan nämnts, fortsätter makarna efter vigseln att vara två självständiga rättssubjekt utåt, där varje make råder över sin egendom och sina skulder.²⁴ Huvudregeln enligt svensk rätt tycks därmed vara att var och en av makarna under äktenskapet med sitt giftorättsgods och sin enskilda egendom svarar för sina skulder, som uppkommit före eller under äktenskapet.²⁵

Skulder kan klassificeras och indelas i ordinär skuld samt enskild gäld. Ordinär skuld omfattar de flesta skulder. Dessa skulder måste ha tillkommit före dagen för ansökan om äktenskapsskillnad. Skulder som tillkommit innan makarna ingick äktenskap inkluderas. Skulderna behöver emellertid inte vara förfallna till betalning. Enskild gäld finns som term inte i lagstiftningen, utan används endast i litteraturen. Enskild gäld omfattar de skulder som tillkommit efter den kritiska punkten.²⁶

¹⁹ 7 kap 3 § ÄktB.

²⁰ 10 kap 1 § ÄktB e contrario.

²¹ 10 kap 4 § ÄktB.

²² Kommentar till 10 kap 4 § ÄktB,

http://www.westlaw.se.ludwig.lub.lu.se/pls/onl_se/!ilseintk.request?funktion=lg&produkt=&normid=&prodid=614, 2009-05-21, kl 09.00.

²³ 6 kap 1-3 §§ ÄktB.

²⁴ 1 kap 3 § ÄktB.

²⁵ Teleman, s 91.

²⁶ Ibid., s 91 f.

3 Redovisning

3.1 Inledning

För fall av äktenskapets upplösning innehåller 9 kap 1 § 1 st ÄktB ett krav på bodelning. Dock görs undantag då makarna endast innehar enskild egendom och ingen av dem yrkar att få överta bostad eller bohag från den andra maken.

Ofta förflyter lång tid mellan den dag då talan om äktenskapsskillnad väcktes och själva bodelningsförrättningen. En anledning kan vara att makarna, eller åtminstone en av dem, varaktigt bor tillsammans med eget barn under 16 år som står under den makes vårdnad. Äktenskapsskillnad kan inte då fullföljas utan betänketid som löper under minst sex månader. Samma regel föreligger då båda makarna är överens om att äktenskapsskillnaden skall föregås av betänketid²⁷ eller då endast en av makarna vill skiljas och den andre bestrider yrkandet av äktenskapsskillnad.²⁸

Under denna tid kan egendomsförhållandena ändras väsentligt. Det är därmed viktigt att parterna redovisar för och upplyser om sin egendom.

3.2 Redovisningsplikt

För att kunna klargöra vilken egendom som skall omfattas av bodelningen och vilket värde sådan egendom skall ha, krävs att makarna redovisar för sin egendom mellan den dag då talan om äktenskapsskillnad väcktes och själva bodelningsförrättningen. Under denna period kan makarnas tillgångar och skulder nämligen förändras. Vardera maken råder fortfarande över sin respektive egendom under mellantiden.²⁹ Makarna skall redovisa för både sin egen egendom och för den egendom som maken haft hand om men som tillhör andra maken.³⁰

Makarna är vidare skyldiga att lämna uppgifter som kan vara av betydelse för bodelningen.³¹ Make bör därmed kunna redovisa gjorda avhändelser, utbyten, underhåll och förbättringar.³²

Det uttalas i förarbetena att en makes redovisningsskyldighet även skall gälla dennes skulder. Om det sker förändringar på skuldsidan mellan den dag då talan om äktenskapsskillnad väcktes och bodelningsförrättningen,

²⁷ 5 kap 1 § ÄktB.

²⁸ 5 kap 2 § ÄktB.

²⁹ Prop. 1986/87:1, s 157.

³⁰ 9 kap 3 § ÄktB.

³¹ 9 kap 3 § ÄktB.

³² Prop. 1986/87:1, s 158.

skall dessa redovisas. Om skulderna betalats under denna tid får det betydelse om det använts andra medel eller sådana som ingår i giftorättsgodset.³³

Redovisningsplikten omfattar inte bara giftorättsgodset, utan all egendom. Visserligen omfattar bodelningen som utgångspunkt endast giftorättsgodset, men enskild egendom kan ha stor betydelse för bedömningen av skuldtäckningen. Vidare kan den enskilda egendomen ha stor betydelse för bedömningen av andelsberäkningen och lottläggningen.

Redovisningsskyldigheten omfattar också avkastning av sådant giftorättsgodt som make hade innan talan om äktenskapsskillnad väcktes samt avkastning av sådan egendom som har trätt istället för sådan egendom.³⁴

³³ Prop. 1986/87:1, s 168.

³⁴ Ibid., s 158.

4 Värdering

4.1 Inledning

Generellt kan en bodelning delas upp i två etapper. Den första etappen reglerar värderingen av tillgångar och skulder, så att sedermera andelarna kan bestämmas. Den andra etappen verkställs av lottläggningen³⁵.

Lagtexten reglerar över huvud inte värderingsfrågan. Då parterna inte kan komma överens om egendomens värdering, löses det enklast genom att de anlitar en sakkunnig för att granska och värdera egendomen. En bodelningsförrättare bör anlitas då makarna inte, med eller utan sakkunnigs hjälp, kan komma överens om egendomens värde.³⁶

All makars egendom skall ingå i bodelningen. Även enskild egendom skall värderas, trots att det endast är giftorättsgods som skall delas i en bodelning, eftersom den har stor betydelse för bedömningen av skuldtäckningen av enskild gäld.³⁷

4.2 Värdering av tillgångar och skulder

4.2.1 Tidpunkt för värdering

Varken GB eller dess förarbeten gav uttryck för när värderingen skulle ske. Inte heller ÄktB innehåller någon uttrycklig regel i frågan om vilken tidpunkt värderingen skall knytas. Detta kritiserar lagrådet i förarbetena.³⁸ I ÄktB:s förarbeten sägs emellertid att huvudregeln bör vara att värderingen, om inte makarna kommit överens om något annat, baseras på förhållanden som är aktuella vid bodelningstillfället.³⁹

Bodelning är ett vanligt förekommande fenomen i juridiken och kräver därmed viss vägledning kring hur man skall gå tillväga. Eftersom inte lagstiftningen ger någon vägledning om till vilken tidpunkt värderingen skall knytas, har det därför varit naturligt att lösa problemet genom att studera reglerna kring arvskifte.⁴⁰ Enligt NJA 1940 s 54 gällde för arvskifte att värderingen skulle hänföras till den tidpunkt då boet blivit utrett. Därmed blir tidpunkten för värderingen i bästa fall densamma som dagen för

³⁵ Se kap 6.

³⁶ Teleman, s 103 f.

³⁷ Ibid., s 104.

³⁸ Prop. 1986/87:1, s 317.

³⁹ Ibid., s 159 f.

⁴⁰ Teleman, s 106.

bodelningen. Enligt Svea Hovrätts dom 5:DT 40 1971⁴¹ ansågs detsamma gälla vid bodelning p.g.a. äktenskapsskillnad.

Enligt Teleman skall värderingen hänföras till den tidpunkt då boet utreddes. Denna lösning är numera allmänt accepterad. Teleman menar att stadgandet i 9 kap 3 § ÄktB, att make är skyldig att tills bodelningen förrättas redovisa för sin egendom, annars skulle vara närmast meningslös om tidpunkten för giftorättsgemenskapens upphörande skulle vara avgörande för värderingen. Teleman menar vidare, att då avkastning som uppkommit efter giftorättsgodsgemenskapens hävande medtas vid bodelningen, bör också en värdeökning under samma tid inkluderas.⁴²

I det fall ena maken förhalar bodelningen, p.g.a. allmän tredska, värdespekulation eller av annan anledning, har det i doktrinen anförts att värdena skall hänföras till den tidpunkt då bodelningen skulle ha ägt rum, om den ej förhalats. Dock kan en sådan tidpunkt vara svår att avgöra.⁴³ Målet NJA 1997 s 674 behandlade huvudsakligen frågan vilket skiftesvärde den i målet aktuella bostadsrätten skulle tas upp till. I målet var ostridigt att bostadsrätten, när samboförhållandet upphörde, omfattades av en pristaksklausul i bostadsrättsföreningens stadgar. Ena parten gjorde gällande att den andra parten p.g.a. av tredska eller värdespekulation vägrat att iakttä pristaksklausulen och menade att värdet vid ett sådant förhållande skall hänföras till den tidpunkt då bodelningen skulle ha ägt rum om den inte förhalats. HD menade att en bostadsrätt som omfattas av en tidsbegränsad pristaksklausul inte i sig behöver medföra att bostadsrätten skall värderas i enlighet med klausulen, även om bodelning sker under tid då klausulen gäller. Härav följde att det förhållande att part inte godtagit pristaksklausulen som utgångspunkt för värderingen inte kan anses innebära någon sådan förhållning som den andra parten gjorde gällande.

Vid en värdeminskning som är att tillskriva ena makes bristande aktsamhet vid förvaltningen, efter den kritiska punkten, skall denne make själv svara. Problemet kan lösas genom att egendomen tas upp till sitt äldre värde då den skall tillskiftas maken själv. Den andra maken kompenseras i det fall vid andelsberäkningen. Då egendomen skall tilläggas den andra maken, skall den istället tas upp till marknadsvärdet.⁴⁴

Vid en värdeökning som ligger utanför makarnas kontroll, skall de båda njuta av denna. Om däremot värdeökningen beror på särskilda åtgärder, som går utöver en ordinär förvaltning, företagna av ena maken skall värdeökningen räknas maken ensam tillgodo.⁴⁵

⁴¹ Teleman, s 106.

⁴² Teleman, s 107.

⁴³ Ibid., s 107.

⁴⁴ Prop. 1986/87:1, s 160.

⁴⁵ Ibid., s 160.

Rent konjunkturbetonade förändringar av värdet på egendomen kommer med denna metod att fördelas mellan makarna. Detta gäller såväl värdeminskningar som värdeökningar.⁴⁶

Vanligtvis är värderingstidpunkten inte något problem för makarna, då erforderlig värdering kan ske på kort tid och bodelningen sker skyndsamt. I långdragna tvister är däremot frågan viktig.⁴⁷

4.2.2 Vilket värde?

Lagtexten förbigår även problematiken rörande egendomens värde. Det finns dock ett antal metoder att tillämpa. Taxeringsvärde, bruksvärde, försäljningsvärde och affektionsvärde är några metoder som kan tillämpas. *Taxeringsvärde* är det värde på en fastighet som ligger till grund för fastighetsskatten. *Bruksvärde* avser det värde egendomen kan anses ha för båda parterna i deras dagliga gärning. Vidare innebär *försäljningsvärde* marknadsvärdet, dvs. det värde som kan påräknas vid en försäljning av egendomen. *Affektionsvärde* avser känslovärde för ägaren.⁴⁸

Teleman menar att det är klart att taxeringsvärden inte bör komma ifråga, eftersom det vore opraktiskt då den endast åser ett fåtal egendomsslag. Vidare skulle en taxeringsvärdering gynna den part som erhöll de värdesatta tillgångarna. Affektionsvärde är också en metod som endast är lämplig att tillämpa då parterna är ense därom.⁴⁹

I praktiken skiljer sig oftast inte bruksvärdet och försäljningsvärdet särskilt mycket åt. I vissa fall råder dock motsatt förhållande, där ett begränsat nyttjande förorsakat ett prisfall. Det kan också förekomma då marknaden inte värderar egendomen i förhållande till dess funktion.⁵⁰

Det har tidigare uttalats att då överenskommelse om annan värderingsgrund inte träffats, bör egendomen upptas till det belopp som kunnat påräknas vid en försäljning av egendomen.⁵¹ Idag råder dock andra förutsättningar för värderingen. Målet NJA 1998 s 467 behandlade en bodelning där fastigheten skulle tillskiftas maken. Fastigheten värderades till 1 150 000 kr plus/minus 50 000 kr. Domstolen hade att ta ställning till om det lägre värdet eller mittvärdet skulle användas. Att alltid använda sig av det lägre värdet i ett intervall skulle konsekvent gynna den part som tilldelades egendomen i fråga, hävdade domstolen. Mot bakgrund härav ansåg domstolen att det angivna mittvärdet skall användas vid beräkning av boets tillgångar.

⁴⁶ Prop. 1986/87:1, s 160.

⁴⁷ Teleman, s 108.

⁴⁸ Ibid., s 110.

⁴⁹ Ibid., s 110.

⁵⁰ Ibid., s 110.

⁵¹ SvJT 1952 rf s 213.

Problematik kan uppstå då försäljningsvärdet skall tillämpas. Försäljningsvärdet uppstår då en reell försäljning kommer till stånd. Så är inte fallet i en bodelning, utan där skall endast en hypotetisk sådan ske. Frågan uppkommer då om man vid värderingen skall reducera priset med beräknad kapitalvinstskatt och beräknade försäljningskostnader. Teleman anser att det måste vara det enda riktiga.⁵² I NJA 1975 s 288 utredes frågan huruvida den latent skatten vid en eventuell försäljning av en fastighet skulle beaktas när fastigheten värderades vid bodelningen. HD menade att en exakt uträkning av skatten inte borde krävas, utan en förenklad beräkning fick göras utifrån antagandet, att den make som tillskiftades fastigheten genast skulle sälja den till ett pris motsvarande det antagna marknadsvärdet.

⁵² Teleman, s 111.

5 Andelsberäkning

5.1 Inledning

Vid andelsberäkningen fastställs hur stor del av det samlade bruttogiftorättsgodset vardera maken skall erhålla. I 11 kap 6 § ÄktB stadgas följaktligen att makes andel i boet utgör summan av det giftorättsgodset som den ena maken skall få för täckning av skulder och vid delning av återstående giftorättsgodset.

5.2 Andelsberäkning

Vid en bodelning skall, enligt 11 kap 1 § ÄktB, till att börja med makarnas andelar i boet beräknas. Vidare stadgas i 11 kap 2 § 1 st ÄktB att vid en beräkning av makarnas andelar i boet skall så mycket avräknas från makens giftorättsgodset att det täcker skulderna som den maken hade när talan om äktenskapsskillnad väcktes. Bestämmelsen reglerar dels skuldtäckningen mellan makarna, dels löser den konflikt som kan föreligga mellan den ena maken och den andra makens borgenärer. I 11 kap 2 § 2 st ÄktB stadgas vidare att enskild och särskild egendom, dock inte personlig egendom, ibland skall tas i anspråk för skuldavräkning. Så är fallet när skulden ifråga belastar makens enskilda eller särskilda egendom med särskild förmånsrätt, när maken har ådragit sig skulden för underhåll eller förbättring av den enskilda eller särskilda egendomen eller när skulden på annat sätt är att hänföra till enskild eller särskild egendom. Avräkning skall ske mot giftorättsgodset endast i det fall då betalning inte kan erhållas ur den enskilda eller särskilda egendomen.

Make kan inte påföras ansvar för motpartens skulder. Det skulle strida mot reglerna i ÄktB om makarnas ekonomiska självständighet.⁵³

Det som återstår av giftorättsgodset efter skuldtäckning sammanläggs, varefter en hälftindelning mellan makarna sker. Värdet därav skall sedermera delas lika mellan makarna, enligt 11 kap 3 § ÄktB.

5.2.1 Likadelning som huvudregel

Då arbetet med den nya ÄktB inleddes konstaterades att betydande förändringar i både familjemönster och samhällsförhållanden hade ägt rum sedan 1920 års reform av äktenskapslagstiftningen. Fortfarande var de flesta äktenskap livslånga, men äktenskapsskillnad blev allt mer vanligt. Vidare hade ett stort antal gifta kvinnor börjat arbeta. Det höga antalet gifta kvinnor

⁵³ Teleman, s 138 f.

som förvärvsarbetade innebar att makarnas inbördes förhållande ändrades. På grund av dessa väsentliga skillnader utreddes, vid arbetet av den nya ÄktB, vilka delningsprinciper som bäst lämpade sig. Resultatet av den nya lagstiftningen blev emellertid endast små förändringar.⁵⁴

I förarbetena till 1987 års ÄktB betonades en strävan efter jämställdhet mellan kvinnor och män. Det sades att lagstiftningen därmed bör värna om makarnas självständighet gentemot varandra. Vidare betonades vikten av att skydda den ekonomiskt svagare maken i fall då äktenskapet upplöses. Det sades att en avvägning mellan dessa delvis motstående intressen måste göras.⁵⁵

Departementschefen diskuterade i propositionen huruvida likadelningen borde överges och ersättas med ett delningssystem som i högre grad främjar makarnas självständighet gentemot varandra. Han framlade två stycken alternativ till det nya delningssystemet. Det första alternativet var att försöka bevara vardera makens egendomsinnehav i äktenskapet. Detta skulle ske genom en total egendomsskillnad mellan makarna. Dock ansågs detta förslag vara ett alltför långt avsteg från de principer som tillämpas idag. Det andra alternativet var den s.k. återgångsdelningen, som innebär att vardera maken får behålla den egendom han tog med sig in i äktenskapet eller sådan egendom han har erhållit p.g.a. arv, gåva eller testamente. Även detta förslag förlorade i relation till principen om likadelning eftersom likadelningsprincipen i större utsträckning gynnar jämställdhet mellan makarna.⁵⁶

Likadelningsprincipen medför också att man inte behöver ta hänsyn till inflationseffekter, sammanblandning av egendom och behandling av egendom som har ersatts av annan egendom. Vidare stadgades i förarbetena till 1987 års ÄktB att alla skall kunna förstå innebörden av äktenskapsreglerna. Detta är viktigt då makarna i så stor utsträckning som möjligt skall kunna lösa sina mellanhavanden, utan inblandning av domstol.⁵⁷

5.2.2 Jämkning

Såsom framgår av 12 kap ÄktB kan likadelningsprincipen frångås i ett antal olika situationer då en hälftindelning skulle vara att anse som stötande. Vid bodelning p.g.a. äktenskapsskillnad kan jämkning ske bl.a. i enlighet med 12 kap 1 § ÄktB. Där stadgas att en make kan få behålla mer av sitt giftorättsgods än vad 11 kap ÄktB föreskriver, i den mån det med hänsyn särskilt till äktenskapets längd, men även till makarnas ekonomiska förhållanden och omständigheterna i övrigt, är oskäligt att denne lämnar hälften till den andre maken. Paragrafen är främst utformad med kortvariga

⁵⁴ Ryrstedt, s 125.

⁵⁵ Prop. 1986/87:1, s 39, 42.

⁵⁶ Ibid., s 43 f.

⁵⁷ Ibid., s 39.

äktenskap i åtanke och då ena maken har fört in egendom av stort värde i boet. I förarbetena stadgas också att paragrafen är tillämplig då någon av parterna under ett kortvarigt äktenskap har ärvt en betydande förmögenhet. För att jämkning skall komma i fråga, krävs enligt motiven att makarnas nettoförmögenheter före bodelningen är olika stora. Skillnaden skall dessutom vara av betydelse.⁵⁸

Ju längre tid äktenskapet har varat, desto större del av förvärvet bör bli föremål för en delning.⁵⁹ Gränsen mellan kort- och långvariga äktenskap går enligt förarbetena vid fem år. Då makarna varit sambor innan äktenskapets ingående, skall denna tid ingå. Innan tidsperioden på fem år är uppfylld, anses giftorätten successivt växa i takt med äktenskapets varade längd. Exempelvis rekommenderas att 3/5 av giftorätten skall ingå i delningen då makarna varit gifta i tre år. I det fall makarna varit gifta i fem år skall hela giftorätten delas.⁶⁰

⁵⁸ Prop. 1986/87:1, s 187.

⁵⁹ Ibid., s 185.

⁶⁰ Ibid., s 187.

6 Lottläggning

6.1 Inledning

Den värdeöverföring som skall följa av andelsberäkningen förverkligas genom lottläggningen. Det är den sista fasen i bodelningen. Parterna skall i denna fas tilldelas tillgångarna i förhållande till värdet av respektive parts lott.⁶¹ Som ovan nämnts skall viss egendom, så som enskild egendom eller kläder och andra föremål som är uteslutande avsedda för makes personliga bruk samt personliga presenter, hållas utanför delningen.

6.2 Lottläggning

Enligt 11 kap 7 § ÄktB skall vardera maken ha rätt att på sin lott få egendom ur sitt eget giftorättsgods. På så sätt rubbas äganderättsförhållandena så lite som möjligt. Detta är huvudregeln i lottläggningen.

Ett av undantagen är regeln i 11 kap 8 § ÄktB som avser makarnas gemensamma⁶² bostad och bohag. Det stadgas att den make som bäst behöver makarnas gemensamma bostad eller bohag har rätt att få denna egendom i avräkning på sin lott eller, om värdet är ringa, utan avräkning. Egendomen får dock inte vara enskild p.g.a. gåva eller testamente. Inte heller skall övertagandet av den gemensamma bostaden och bohaget ses som oskäligt. Vid behovsprövningen skall särskilt beaktas om det finns barn i äktenskapet och om någon av makarna tilldelas ensam vårdnad om barnen. Denne har då i regel störst behov av bostaden.⁶³ Hänsyn skall också tas till särskilda behov p.g.a. makes ålder, hälsa, närhet till arbetsplats samt möjlighet att skaffa bostad på annat håll.⁶⁴ Vid skälighetsbedömningen skall de ekonomiska hänsynen till den make som äger bostaden beaktas. Vidare skall också hänsyn tas till att bostaden kan ha ett affektionsvärde för den make som äger den.⁶⁵ Det skall göras en helhetsbedömning i varje enskilt fall.⁶⁶

Ett annat undantag till huvudregeln är regeln i 11 kap 9 § ÄktB. Där föreskrivs att i det fall ena makens giftorättsgods överstiger den makens andel, har han rätt att istället för att lämna egendom till den andra maken

⁶¹ Teleman, s 207.

⁶² Jmf 7 kap 4 § 1 st ÄktB.

⁶³ Kommentar till 11 kap 8 § ÄktB,

http://www.westlaw.se.ludwig.lub.lu.se/pls/onl_se/!ilseintk.request?funktion=lg&produkt=&normid=&prodid=614, 2009-06-03, kl 11.15.

⁶⁴ Teleman, s 219

⁶⁵ Kommentar till 11 kap 8 § ÄktB,

http://www.westlaw.se.ludwig.lub.lu.se/pls/onl_se/!ilseintk.request?funktion=lg&produkt=&normid=&prodid=614, 2009-06-03, kl 11.20.

⁶⁶ Teleman, s 219.

betala motsvarande belopp i pengar. Det kan gälla fastighet som tillhör makens giftorättsgods eller annan egendom ur makens giftorättsgods som det av särskild anledning kan vara av intresse för maken att behålla.⁶⁷ Den make som skall lämna fyllnad till den andra maken, för att denne skall få full lott, skall själv bestämma vilken egendom som den senare skall få.⁶⁸ Detta belyser NJA 1960 s 411, där hustrun tilldelades en av mannens livförsäkringar. Hon klandrade bodelningen och yrkade att endast hälften av försäkringsvärdet skulle tillskifta henne jämte fyllnad i pengar. HD sade att hon enligt ”grunderna för bestämmelserna för bodelning” inte istället för mannens giftorättsgods kunde kräva pengar i fyllnad. Då maken inte genast kan erlægga kontant betalning motsvarande det överskjutande beloppet, kan han få skäligt anstånd med betalning. Dock skall en godtagbar säkerhet kunna ställas. En säkerhet anses godtagbar då parterna är överens.⁶⁹ Det skall dock noteras att det i 11 kap 9§ 1 st ÄktB stadgas att då fyllnad ej erläggs i pengar har make rätt att så långt som möjligt få sådan egendom som inte är uppenbart olämplig för denne.

Det stadgas i 11 kap 11 § ÄktB att en make som vid fördelningen på lotter inte har kunnat få ut hela sin andel, har en fordran på den andra maken för bristen. Orsaken till varför ena maken inte har kunnat få ut sin andel saknar betydelse.⁷⁰

⁶⁷ Prop. 1986/87:1, s 181.

⁶⁸ Teleman, s 211.

⁶⁹ Ibid., s 210.

⁷⁰ Kommentrar till 11 kap 11 § ÄktB,
http://www.westlaw.se.ludwig.lub.lu.se/pls/onl_se/!ilseintk.request?funktion=lg&produkt=&normid=&prodid=614, 2009-06-03, kl 11.40.

7 Fåmansbolag

7.1 Inledning

Detta kapitel syftar till att ge den bakgrundsinformation som behövs för att förstå innehållet av värderingsmodellerna i kapitel 8. Jag skall här kort redogöra för begrepp som fåmansbolag, delägare, företagsledare samt närstående. Vidare skall jag presentera 3:12-regeln, som syftar till en önskad effekt att stoppa oönskad skattefrihet.

7.2 Begreppsdefinitioner

7.2.1 Fåmansbolag

Begreppet fåmansbolag bestäms genom tre definitioner. De två första definitionerna utgår från bolagets ägande, medan den tredje definitionen utgår från ägarens aktivitet i bolaget. Avsikten med att dela in begreppet i tre definitioner är att fånga in ägare till bolaget som enligt de två allmänna definitionerna inte utgör fåmansbolag, men som ändå bör beskattas som ett sådant.⁷¹

Den första definitionen av fåmansbolag, *huvuddefinitionen*⁷², stadgas i 56 kap 2 § 1 p IL. Enligt denna definieras fåmansbolaget som ett aktiebolag och en ekonomisk förening där fyra eller färre delägare äger andelar som motsvarar mer än 50 procent av rösterna för samtliga andelar i bolaget. Avsikten med huvuddefinitionen är att identifiera bolag där endast ett fåtal delägare har det väsentliga inflytandet över bolaget. Dock skall uppmärksammas att vid bedömningen av antalet ägare skall en fysisk person och hans närstående anses som en person.⁷³ Det är således egentligen fyra närståendekretsar som skall kontrollera mer än 50 procent av rösterna i ett bolag för att det skall utgöra ett fåmansbolag.

Den andra definitionen av fåmansbolag, *subsidiära definitionen*⁷⁴, stadgas i 56 kap 2 § 2 p IL. Enligt denna definieras fåmansbolaget som ett aktiebolag och en ekonomisk förening där näringsverksamheten är uppdelad på verksamheter som är oberoende av varandra och där en fysisk person genom innehav av andelar, genom avtal eller på liknande sätt har den faktiska bestämmanderätten över en sådan verksamhet och självständigt kan förfoga över dess resultat. Avsikten med den subsidiära definitionen är att samla bolag som visserligen består av så många delägare att det inte klassificeras som fåmansbolag, men där verksamheten är uppdelad på sådant sätt att de

⁷¹ Rydin, Båvall, s 55 f.

⁷² Ibid., s 56.

⁷³ 56 kap 5 § IL.

⁷⁴ Rydin, Båvall, s 58.

olika verksamhetsgrenarna i praktiken fungerar som ett självständigt fåmansbolag.⁷⁵

Den tredje definitionen av fåmansbolag, *utvidgade definitionen*⁷⁶, stadgas i 57 kap 3 § 2 st IL. Fåmansbolaget jämställs här med flera delägare som själva eller genom någon närstående är, eller under något av de senaste fem beskattningsåren var, verksam i betydande omfattning i bolaget eller i ett av bolaget helt eller delvis, direkt eller indirekt, ägt fåmansbolag eller fåmanshandelsbolag. Avsikten med den utvidgade definitionen är att samla in sådana bolag som enligt huvuddefinitionen och den subsidiära definitionen inte är fåmansbolag, men som ändå bör omfattas av begreppet vid tillämpning av 3:12-reglerna⁷⁷. Det finns inte någon gräns för hur många delägare som kan behandlas som en.⁷⁸

Vidare skall nämnas att för att få klassificeras som ett fåmansbolag skall det inte vara fråga om ett aktiebolag vars aktier är noterade vid en svensk eller en utländsk börs. Inte heller är ett privatbostadsbolag att se som ett fåmansbolag.⁷⁹

7.2.2 Delägare

Med delägare i fåmansbolag avses en fysisk person som, direkt eller indirekt, innehar andelar i bolaget.⁸⁰ I RÅ 1979 Aa 240 fastslogs att det saknar betydelse huruvida personerna i ägarkretsen är bosatta i Sverige eller utomlands samt om de är svenska eller utländska medborgare.

7.2.3 Företagsledare

Med företagsledare förstås den eller de fysiska personer som, genom eget eller närstående aktie- eller andelsinnehav och sin ställning i bolaget har ett väsentligt inflytande i fåmansbolaget.⁸¹ Det är det väsentliga ägarintresset som konstituerar företagsledarskapet.⁸² Enligt SKV:s rekommendationer bör väsentligt ägarintresse normalt inte understiga 20 procent.⁸³ En samlad bedömning av samtliga omständigheter skall dock göras, där verksamhetens art, arbetsuppgifter i bolaget samt utbildning och tidigare yrkeserfarenheter är av betydelse.⁸⁴ För att en person skall ses som företagsledare skall han också, förutom ägarintresset, vara verksam i företaget.⁸⁵ En person anses

⁷⁵ Rydin, Båvall, s 58.

⁷⁶ Ibid., s 59.

⁷⁷ Se avsnitt 7.3.1.

⁷⁸ Rydin, Båvall, s 59 f.

⁷⁹ 56 kap 3 § IL.

⁸⁰ 56 kap 6 § 1 st IL.

⁸¹ 56 kap 6 § 2 st IL.

⁸² Lodin m.fl., s 372.

⁸³ Ibid., s 33.

⁸⁴ Tjernberg, s 41.

⁸⁵ Ibid., s 33.

alltid vara verksam i betydande omfattning i bolaget då hans arbetsinsatser har stor betydelse för vinstgenereringen i bolaget.⁸⁶

7.2.4 Närstående

Med närstående i fåmansbolag avses make, förälder, mor- och farföräldrar, avkomling och avkomlings make, syskon, syskons make och avkomling, samt dödsbo som den skatteskyldige eller någon av de tidigare nämnda personerna är delägare i.⁸⁷

Med makar jämställs sammanboende som har eller har haft gemensamt barn eller tidigare varit gifta.⁸⁸ Övriga sambor omfattas således inte av närståendebegreppet. Eftersom det inte finns någon sambodefinition i IL, föreslogs en sådan vid lagens införande. Regeringen menade att det i och för sig vore naturligt med en definition av sambor, likställande med vad som gäller för makar, men med hänvisning till kontrollproblem och svåra gränsdragningar lades inte något ändringsförslag fram.⁸⁹ Påpekas kan dock att personer som ingått registrerat partnerskap för homosexuella skall likställas med makar i skattesammanhang.⁹⁰

Med avkomlingar jämställs alla som härleder sitt släktskap uppåt till en person, dvs. barn, barnbarn, barnbarns barn, etc.⁹¹

7.3 Särregel för fåmansbolag

7.3.1 3:12-reglerna

Delägare i fåmansbolag anses ha en möjlighet att själva påverka hur vinsten i bolaget skall disponeras. De kan exempelvis styra så att de undviker att göra löneuttag, för att istället tillgodogöra sig stora utdelningar. Detta skulle innebära att de endast skulle skatta i inkomstlaget kapital med en skattesats på 30 procent, istället för i inkomstlaget tjänst med en skattesats på 31-57 procent.⁹²

För att undvika denna skatteplanering var det nödvändigt att införa nya regler i samband med 1990 års skattereform. Reglerna innebär att en viss beräknad del av utdelningarna skall beskattas i inkomstlaget kapital, medan resterande summa skall beskattas i inkomstlaget tjänst.⁹³ Avsikten med de s.k. 3:12-reglerna är att en delägare i ett fåmansbolag skall, i största möjliga

⁸⁶ Prop. 1989/90:110, s 703.

⁸⁷ 2 kap 22 § IL.

⁸⁸ 2 kap 20 § IL.

⁸⁹ Prop. 1999/2000:2, s 37.

⁹⁰ 3 kap 1 § 2 st lagen om registrerat partnerskap.

⁹¹ Rydin, Båvall, s 88.

⁹² Tjernberg, s 50.

⁹³ Ibid., s 50.

utsträckning, beskattas på samma sätt som löntagare som äger aktier i t.ex. ett börsnoterat bolag.⁹⁴

Förutsättningarna för att 3:12-reglerna skall kunna tillämpas är att bolaget är ett fåmansbolag, ägaren är en fysisk person, ägaren eller närstående till denne är aktiv i bolaget samt utomstående inte i betydande omfattning äger delar i bolaget.⁹⁵

Syftet med 3:12-reglerna är att söka skilja ut vad som är utdelning av arbetsinsats samt vad som utgör avkastning av investerat kapital. Det sker genom att man fastställer det belopp som kan anses utgöra en skälig avkastning för delägaren i hans egenskap av aktieägare. Detta belopp betecknas gränsbeloppet.⁹⁶ För att fastställa årets gränsbelopp kan delägaren välja mellan två metoder. Den *första* metoden innebär att delägaren tillgodoräknar sig ett schablonbelopp enligt förenklingsregeln.

Schablonregeln innebär att årets gränsbelopp alltid får bestämmas till två och ett halvt IBB fördelat på andelarna i bolaget.⁹⁷ Den *andra* metoden är avsedd för större bolag som inte tjänar på förenklingsmetoden.⁹⁸

Normalmetoden består istället av årets gränsbelopp som utgörs av två delar. Första delen utgörs av det omkostnadsbelopp som aktien skulle ha sålts för vid utdelningstillfället multiplicerat med statslåneräntan plus 9 procentenheter. Andra delen utgår från bolagets totala lönesumma för året. Av löneunderlaget får 25 procent ingå i gränsbeloppet. Till den del löneunderlaget överstiger 60 IBB, ingår ytterligare 25 procent.⁹⁹ För att få utnyttja lönesummeregeln krävs av delägaren ett eget löneuttag på minst 6 IBB plus 5 procent av den totala lönesumman. Dock finns en övre gräns på 15 IBB.¹⁰⁰

Till årets gränsbelopp får även från tidigare år ej utnyttjade gränsbelopp läggas till. Detta belopp kallas sparade gränsbelopp¹⁰¹ och är sådant belopp från tidigare år som inte utdelats.¹⁰² För att fastställa det tillgängliga utdelningsutrymmet skall det sparade gränsbeloppet jämte ett belopp motsvarande statslåneräntan plus 3 procentenheter fastställas.¹⁰³

⁹⁴ Rydin, Båvall, s 51.

⁹⁵ Ibid., s 52.

⁹⁶ Lodin m.fl., 379.

⁹⁷ 57 kap 11 § 1 st 2 p IL.

⁹⁸ Lodin m.fl., s 380.

⁹⁹ 57 kap 11-12 §§ IL.

¹⁰⁰ 57 kap 19 § IL.

¹⁰¹ 57 kap 13 § IL.

¹⁰² Lodin, m.fl., s 381.

¹⁰³ 57 kap 10 § IL.

8 Värdering av fåmansbolag

8.1 Inledning

Värdering av bolag förekommer inte bara då bolaget skall köpas eller säljas. Värdering kan också förekomma vid samgående mellan bolag, underlag för kreditgivning, värdering i bokslut¹⁰⁴ eller vid bodelning. Fåmansbolag synes vara svåra att värdera vid en bodelning eftersom det inte är frågan om en reell försäljning, utan en hypotetisk sådan. Vidare är bolagsvärdering svår eftersom vi måste förutse vad som kommer att ske i framtiden. Inte heller finns det en aktiv aktör på marknaden som sätter priser. Varken lagtext eller rättspraxis ger någon närmare vägledning för hur fåmansbolag skall värderas i en bodelning.

8.2 Är det möjligt att hitta ett objektiva värde?

En tillgång som upplevs som värdefull för en person, kan för en annan person ses som värdelös. Avgörande är vilken nytta förevarande egendom har för personen. Således är det köparen på marknaden som avgör priset. Fåmansbolag är ett onoterat aktiebolag. Dess aktier går därmed inte att inhandla på börsen. Avsaknaden av en marknad medför att det inte ens är teoretiskt möjligt att identifiera ett objektiva värde.¹⁰⁵

Det finns ingen bolagsvärdering som frambringar ett exakt värde på vad aktien är värd, utan det är istället en subjektiv uppskattning av värdet som dessa genererar. Till hjälp finns ett antal olika värderingsmodeller som används vid bolagsvärderingar. Dessa modeller är vetenskapligt förankrade och baseras på antaganden.¹⁰⁶

8.3 Värderingsmodeller

Då det vid en värdering av fåmansbolag inte går att finna ett objektiva värde, finns ett antal modeller, som frambringar ett värde baserat på värderarens analys, erfarenhet och kunskap, att tillämpa. Det finns många olika varianter som kan appliceras. Jag har valt att närmare studera tre stycken värderingsmodeller som är lämpliga på fåmansbolag: avkastnings-, substans- samt nutdelmodellen.

¹⁰⁴ Öhrlings PriceWaterHouseCoopers, s 7.

¹⁰⁵ Nilsson m.fl., s 27.

¹⁰⁶ Ibid., s 27.

8.3.1 Avkastningsmodellen

8.3.1.1 Begreppet avkastningsvärde

För en investerare av ett bolag är det intressant att se vilken årlig avkastning investeraren får på sitt kapital. Syftet med avkastningsvärderingen, även kallad kapitalvärdemetoden¹⁰⁷, är således att beräkna bolagets uthålliga vinst. Metoden innebär att värderaren genom att studera bolagets historiskt redovisade resultat under ett antal år, kan bedöma ett framtida uthålligt resultat.¹⁰⁸ Denna värderingsmodell utgår alltså från rörelsens avkastningsförmåga. Bolagets avkastningsvärde erhålls med hjälp av bolagets resultaträkningar.

Vid en värdering kan värderaren avgöra om han skall studera bolagets prognoser (framtidsmöjligheter) av avkastningen eller avkastningen från de senaste åren (den historiska utvecklingen). Enligt Hult bör allt värderingsarbete baseras på prognoser. Hult menar dock att då inga större förändringar väntas inträffa i bolagets utveckling samt då värderingen berör mindre bolag, kan större vikt läggas på den historiska utvecklingen. Mindre bolag påverkas i större utsträckning av vissa förändringar och det kan därmed vara svårt att erhålla framtida prognoser.¹⁰⁹

8.3.1.2 Tidsperspektivet

En faktor som påverkar värderingen är tiden. Tiden avser i förevarande fall den beräknade längden av bolagets livstid. Värderingen kan göras utifrån två antaganden som skall ligga till grund för avkastningsvärdet. Det ena antagandet är att avkastningen är evig, det andra antagandet är att avkastningen är tidsbegränsad. Vanligast förekommande är att avkastningen bestäms som evig. Att längden på bolagets livstid skall vara evig kan synas märkligt. Orsaken till att man inte bestämmer bolagets livstid som begränsad beror på att det är svårt att beräkna bolagets framtida likviditetsvärde samt att avkastningen långt fram i tiden anses ha en obetydlig inverkan på värdet.¹¹⁰

8.3.1.3 Beräkning av avkastningsvärdet

För att erhålla bolagets uthålliga vinst måste två beräkningar kalkyleras. För det första skall bolagets framtida avkastning uppskattas, för det andra skall den kalkylränta¹¹¹ som skall användas för att beräkna kapitalvärdet av dess framtida avkastning uträknas. Avkastningsvärdet erhåller värderaren genom att dividera den framtida genomsnittliga avkastningen med kalkylräntan.¹¹²

¹⁰⁷ Teleman, s 121.

¹⁰⁸ Hult, s 82 ff.

¹⁰⁹ Ibid., s 87.

¹¹⁰ Ibid., s 85 f.

¹¹¹ Se avsnitt 8.4.

¹¹² Hult, s 82.

$$V = a / k$$

där V = avkastningsvärdet, a = beräknad genomsnittlig årsvinst och k = kalkylräntan.

Säg att beräknad genomsnittlig årsvinst är 100 000 kr och antagen kalkylränta är 8 procent. Avkastningsvärdet blir således

$$V = 100\,000 / 8 \text{ procent.}$$

Avkastningsvärdet är följaktligen 1 250 000 kr.¹¹³

8.3.1.3.1 Icke normala resultatelement

Bolagets historiska resultat är viktiga för bedömningen av bolagets värde idag. Det kan dock, i dessa resultat, finnas eventuella element som inte är normala. De kan påverka kalkylen både positivt och negativt. Dessa skall justeras innan de kan användas som underlag till prognoser om bolagets framtida resultatnivå.¹¹⁴

Ett exempel på icke normala resultatelement är latent skatteskulder. Dessa kan vid en bolagsvärdering betraktas på tre olika sätt. Det första sättet är att skatteskulden utgörs av den skatteminskning som erhålls när obeskattade reserver skapas. Det andra sättet beräknar skatteskulden till nuvärdet av de framtida merskatter, som beror på att en tillgångs skattemässiga restvärde är lägre än det värde den får i en värdering. Vid tillämpning av det tredje sättet beräknas skatteskulden till nuvärdet av den skatt som kommer att utgå när den latent skatteskulden upplöses.¹¹⁵

Ägaruttag skall justeras då någon aktieägare tagit ut lön, eller annan ersättning, som överstiger marknadsmässig lön eller ersättning.¹¹⁶

Pensionskostnader är vidare ett element som kan påverka värderingen av bolaget. Justering skall ske då det är fråga om extrakostnader för pensionspremier av engångsnatur.¹¹⁷

Vad gäller semesterreserver och lönebikostnader, skall värderaren utreda om dessa beräknats korrekt.¹¹⁸

Kundfordringar bör analyseras för att om möjligt kunna se eventuella förlustrisker.¹¹⁹

¹¹³ Hult, s 82.

¹¹⁴ Ibid., s 89.

¹¹⁵ Ibid., s 89.

¹¹⁶ Ibid., s 90.

¹¹⁷ Ibid., s 91.

¹¹⁸ Ibid., s 89 ff.

Förändringar som påverkat värdet på lagret måste beaktas för att erhålla ett korrekt värde. Det kan vara svårt att beräkna effekten på resultaträkningen då varorna är utsatta för kraftiga prisvariationer.¹²⁰

Då bolaget använt sig av avskrivningar på bolagets anläggningstillgångar över plan, kan denna post vara föremål för justering. Värderaren bör studera om avskrivningarna är för höga eller för låga i relation till det verkliga avskrivningsbehovet efter bedömd ekonomisk livslängd.¹²¹

Ordinära räntekostnader behöver inte justeras. Däremot bör justering genomföras då det redovisade resultatet belastas av fördelaktiga lån knutna till ägaren eller om bolaget har gamla lån med en ränta som inte är marknadsmässig.¹²²

8.3.2 Substansmodellen

8.3.2.1 Substansvärdet från bokföringen

För en investerare av ett bolag kan det också vara intressant att beräkna bolagets värde genom att studera dess kapital. Med hjälp av substansmodellen studeras bolagets substans, dvs. värdet av bolagets tillgångar och skulder. Substansmodellen syftar till att beräkna det kapital som är placerat i bolaget, genom att subtrahera bolagets skulder från bolagets tillgångar. Således är substansvärdet detsamma som bolagets egna kapital. När substansvärdet beräknas utgår man från den officiella balansräkningen.¹²³

En substansvärdering kan genomföras på tre olika sätt. Den första modellen utgår från bolagets fastställda balansberäkning, och bygger på bokföringslagens bestämmelser. I denna stadgas att tillgångarna högst får upptas till anskaffningsvärdet. Den andra modellen utgår från att bolagets latent skatteskulder skall avräknas från det obeskattade kapitalet. Den tredje modellen utgör de justerade balansräkningarna. Detta är den normala gången vid en bolagsvärdering och jag skall därför koncentrera mig på den i mitt arbete.¹²⁴

8.3.2.2 Justering av balansräkningens poster

Det är inte ovanligt att värderaren använder sig av kompletterande information för att kunna uppbära bolagets tillgångar och skulder till sitt verkliga värde, det s.k. marknadsvärdet, på värderingsdagen.¹²⁵

¹¹⁹ Ibid., s 92.

¹²⁰ Hult, s 92.

¹²¹ Ibid., s 92.

¹²² Ibid., s 93.

¹²³ Nilsson m.fl., s 301.

¹²⁴ Hult, s 100 f.

¹²⁵ Ibid., s 102.

För att frambringa det verkliga värdet finns två stycken metoder som kan användas; återanskaffningsvärdet och likvidationsvärdet.

Återanskaffningsvärdet, också kallat marknadsvärdet, likställs med det belopp man skulle få betala för en tillgång av samma kvalitet om den såldes externt. Återanskaffningsvärdet är den normala värderingsmetoden om verksamheten skall drivas vidare. *Likvidationsvärdet* är tillgångarnas värde vid en likvidation. Denna värderingsform är inte vanlig då syftet är att verksamheten skall drivas vidare.¹²⁶

Balansräkningen består huvudsakligen av omsättningstillgångar, anläggningstillgångar och skulder. *Omsättningstillgångarna* utgörs av kassa och bank, värdepapper, kundfordringar samt varulager. Kassa och bank behöver vanligtvis inte justeras. Däremot skall värdepapper, kundfordringar och varulager justeras till deras verkliga marknadsvärde.¹²⁷

Anläggningstillgångar utgörs av goodwill, patent och övriga immateriella tillgångar, maskiner och inventarier samt byggnader och mark. Goodwill samt patent och övriga immateriella tillgångar diskuteras nedan. Vad gäller maskiner och inventarier samt byggnader och mark, skall dessa tas upp till ett belopp motsvarande anskaffningskostnaden. Maskiner och inventarier skall därefter skrivas av systematiskt över tillgångens ekonomiska livslängd medan byggnader och mark skrives av enligt plan.¹²⁸

Skulder utgörs vanligtvis av långfristiga skulder, pensionsskulder samt latent skatt. Värderaren bör undersöka om det finns dolda reserver i bolagets skulder. Vidare bör värderaren studera huruvida bolaget har pensionsutfästelser som inte har skuldförts.¹²⁹

När bolagets tillgångar realiserar över sitt bokförda värde kommer en realisationsvinst att uppstå. Vid beräkningen av substansvärdet skall hänsyn tas till skatteeffekterna på eventuella realisationsvinster.¹³⁰

8.3.2.3 Goodwill

Goodwill definieras som värdet av ett bolag utöver dess materiella tillgångar efter avdrag av skulder. Professor Oscar Sillén preciserar begreppet enligt följande. ”Goodwill representeras sålunda av bl a värdet av bolagets firmanamn och varumärken, dess kundkrets, dess kredit och allmänt goda anseende, dess medaljer och utmärkelser, dess gynnsamma affärsläge, dess patent och tillverkningsmetoder, inköpskällor, arbetarstam och tjänstemannakår samt dess organisation.”¹³¹

¹²⁶ Nilsson m.fl., s 302.

¹²⁷ Ibid., s 305 f.

¹²⁸ Ibid., s 207 f.

¹²⁹ Ibid., s 309 f.

¹³⁰ Ibid., s 302.

¹³¹ Ibid., s 113.

Goodwill är något som inte alltid tas upp i balansräkningen. Således ger substansmetoden inte alltid ett rättvist resultat. För att substansvärdet skall utge ett riktigt resultat krävs att även värdet av goodwill beräknas. Goodwill kan beräknas på två olika sätt. Det första sättet, kallat den direkta metoden, utgörs av att man jämför bolagets avkastningsvärde med bolagets substansvärde. Skillnaden dem emellan utgör värdet av bolagets goodwill. Det andra sättet, kallat den indirekta metoden, bygger på en jämförelse mellan en beräknad framtida vinst, i relation till substansvärdet, och en uppfattning om normal förräntning. Då den beräknade framtida vinsten representerar mer än normal förräntning på substansvärdet, utgör detta ett tecken på att ett goodwillvärde finns i bolaget.¹³²

8.3.3 Nutdel

8.3.3.1 Bolaget som en investering

Nutdelmodellen utgår från att värderaren ser bolaget som en investering som i framtiden skall ge avkastning. Nutdel är således en förkortning av **nuvärdet** av framtida **utdelningsbara** medel. Det är nuvärdet av de prognostiserade utdelningarna som bestämmer hur mycket bolaget är värt för investeraren. Det är dessa utdelningar som utgör den avkastning som investeraren får ut av investeringen.¹³³

Vid en värdering kan dels en enklare modell användas, dels en mer ingående. Vid användning av den mer ingående modellen hanteras betydligt mer information, med utgångspunkt från bl.a. bolagets nyckeltal samt branschens och samhällets utveckling.¹³⁴ Den mer ingående modellen passar således inte lika bra på onoterade bolag. Därmed skall jag i fortsättningen endast studera den enklare modellen.

För att kunna värdera ett fåmansbolag utifrån den enklare nutdelmodellen krävs ett antal uppgifter om bolaget. De uppgifter som krävs är resultatet före skatt, balansomslutningen, justerat eget kapital, skattesatsen, den önskade soliditeten, kalkylräntan före skatt samt reavinstskatten.¹³⁵

8.3.3.2 Beräkning

För att erhålla bolagets justerade egna kapital skall en omvandling av det obeskattade egna kapitalet till beskattat eget kapital ske. För det andra skall värderaren bedöma bolagets framtida utveckling genom att studera prognosunderlag. Vidare skall det utgående egna kapitalet beräknas genom att multiplicera den önskade soliditeten med den prognostiserade balansomslutningen. Nästa steg är att beräkna utdelningsbara medel varje

¹³² Hult, s 114.

¹³³ Ibid., s 21.

¹³⁴ Ibid., s 43 f.

¹³⁵ Ibid., s 24.

år, utifrån kalkylräntan¹³⁶ efter skatt då utdelningen är beräknad efter skatt. Den sista beräkningen som skall utföras är på restvärdet hos bolaget efter sista prognosåret. Värderaren kan dels utgå från att bolaget skall leva vidare, dels att bolaget säljs samma år. Vid det första alternativet antas att resultatet den sista perioden kommer att vara konstant i framtiden. Det andra alternativet utgår från en beräkning av bolagets försäljningsvärde till utgående beskattat eget kapital som skall reduceras med skatten på reavinsten. Slutligen nuvärdesberäknas det återstående beloppet.¹³⁷

8.3.3.3 Risken

Som nedan nämns tas vid beräkning av kalkylräntan hänsyn till en viss risk. Även i nutdelmodellen skall hänsyn tas till en viss risk. Således skall vid användning av nutdelmodellen risken beräknas dubbelt. Beräkning av risken i nutdelmodellen kan beräknas genom ett pessimistiskt och ett optimistiskt alternativ. Värderaren skall i båda alternativen ange en alternativ prognosutveckling.¹³⁸

8.3.3.4 Prognosperioden

Prognosperioden bestäms av tillgången på data om den framtida utvecklingen. En period på cirka fem år är att eftersträva. Om prognosperioden är för kort minskar möjligheterna att i förhand förutse bolagets normaltillstånd.¹³⁹

8.4 Kalkylränta

8.4.1 Val av kalkylränta

Vid värdering av bolag är det inte ovanligt att värderaren lägger ned mycket arbete på beräkning och justering av balans- och resultaträkningar. Trots att kalkylräntan är den faktor som till störst del påverkar bolagets värde, sker detta val mer godtyckligt.¹⁴⁰ Val av kalkylränta är ett svårt moment i bolagsvärderingen,¹⁴¹ inte minst för att den framtida risken skall uppskattas. Det finns dock ett flertal aspekter som kan beaktas för att fastlägga kalkylräntan.¹⁴²

8.4.1.1 Allmänna faktorer

Storleken av kalkylräntan som i allmänhet styr köpare och säljare, bestäms huvudsakligen av köparens och säljarens alternativa

¹³⁶ Se avsnitt 8.4.

¹³⁷ Hult, s 24-28.

¹³⁸ Ibid., s 32.

¹³⁹ Ibid., s 35.

¹⁴⁰ Ibid., s 31.

¹⁴¹ Nilsson, Öhlin, s 37.

¹⁴² Ibid., s 37.

kapitalplaceringsmöjligheter samt respektive parts kapitalkostnad. En nedre gräns av kalkylräntan utgörs av köparens kapitalkostnad. Den övre gränsen av kalkylräntan utgörs å sin sida av köparens möjlighet att placera sitt kapital på så sätt att kalkylerad maximal avkastning uppnås.¹⁴³

Både säljarens alternativa kapitalplaceringsmöjligheter och respektive parts kapitalkostnad är beroende av det allmänna ränteläget samt förväntad utveckling av denna. De båda alternativen är vidare beroende av utbud och efterfrågan på riskvilligt kapital.¹⁴⁴

8.4.1.2 Beaktande av risk och osäkerhet

Enligt Nilsson och Öhlin finns det två sätt att ta hänsyn till osäkerheten i bedömningen av den framtida utvecklingen av bolagets värde, dels ett implicit riskbeaktande, dels ett explicit riskbeaktande.¹⁴⁵

Det implicita riskbeaktandet är det mest förekommande. Det innebär att kalkylräntan justeras uppåt med hänsyn till de förväntade framtida riskerna. Justeringen inkluderar de risker och den osäkerhet som avser storleken av förväntad framtida avkastning. Denna bedömning blir högst subjektiv, då varken köparen eller säljaren med säkerhet kan säga hur framtiden kommer att te sig.¹⁴⁶

Det explicita riskbeaktandet beaktar de risker och den osäkerhet som ingår i framtidsbedömningen av bolaget. Ur denna metod skall en bedömning av avkastningen per år utföras ur ett optimistiskt -, ett sannolikt – och ett pessimistiskt perspektiv. De tre olika bedömningarna tilldelas en sannolikhet varav ett medelvärde beräknas. Medelvärdet skall vidare divideras med en vald kalkylränta.¹⁴⁷

¹⁴³ Nilsson, Öhlin, s 37.

¹⁴⁴ Ibid., s 38.

¹⁴⁵ Ibid., s 40.

¹⁴⁶ Ibid., s 40.

¹⁴⁷ Ibid., s 41.

9 Analys

9.1 Inledning

Jag har valt att dela upp analysen i två delar; första delen berör bodelning p.g.a. äktenskapsskillnad och andra delen berör värdering av fåmansbolag. I delen som berör bodelning p.g.a. äktenskapsskillnad skall jag föra en analys utifrån normativa grundmönster och på så sätt hitta anledningen till varför dagens lagstiftning ser ut som den gör. I delen som berör värdering av fåmansbolag är min avsikt att analysera de tre värderingsmodellerna samt komma med egna förslag och idéer om när de olika skall tillämpas. Jag kommer även i denna del att redogöra för fördelar samt nackdelar som de olika modellerna medför.

9.2 Bodelning p.g.a. äktenskapsskillnad

Som jag kort berört i inledningen av detta arbete kännetecknas det normativa fältet för äktenskap av gemenskap samt individuell äganderätt. Gemenskap och individuell äganderätt fungerar som två stycken motpoler i ett normativt fält. Regleringen mellan äktenskapsrätten rör sig ständigt mellan dessa poler till följd av förändringar i samhället. Det är de rådande samhällsförhållandena som ligger bakom de normativa polernas dragningskraft och därmed också lagstiftningens utformning från tid till annan.

Äktenskapet ses av de flesta som ett livslångt förbund.¹⁴⁸ Familjen har stark förankring i tradition och trots att det svenska samhället under större delen av nittonhundratalet strävat mot individuell äganderätt mellan man och kvinna, har denna idé inte kunnat utplåna gemenskapstanken. På så sätt kan äktenskapet ses som ett statusförhållande.¹⁴⁹

Efter att noggrant ha studerat den svenska lagstiftningens regler om bodelning kan jag konstatera att den står i motsatsförhållande till synen på äktenskapet som ett statusförhållande. Den svenska lagstiftningens syn på äktenskapet kan istället ses som ett kontrakt, där makarna utgörs av två oberoende och självständiga parter med egna viljeyttringar. Jämställdhetens mål är ”att kvinnor och män skall ha lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter inom alla väsentliga omsråden i livet.”¹⁵⁰ Synen på äktenskapet som ett kontrakt står i motsatsförhållande till synen på äktenskapet som ett statusförhållande.

Jag har i detta arbete redogjort för att makarna under äktenskapet ses som två självständiga rättssubjekt utåt, där var och en svarar för sina tillgångar

¹⁴⁸ SOU 1981:85, s 100.

¹⁴⁹ Ryrstedt, s 384.

¹⁵⁰ SOU 1997:87, s 1.

och för sina skulder. Egendomsordningen för makar präglas således av avtalsfrihet och ekonomisk likställdhet. Detta är en stark indikation på att äktenskapet skall ses som ett kontrakt, som upphör då makarna väljer att bryta det.

Trots att makar idag ses som två självständiga rättssubjekt, ställer ÄktB krav på ömsesidig underhållsplikt. Avsikten med underhållsplikten är att oberoende av arten av arbetet, avlönat förvärvsarbete eller oavlönat hemarbete, skall makarna leva under lika förhållanden. Reglerna om underhållsplikt stärker således den ekonomiska gemenskapen mellan makarna.

Gemenskapselementet synliggörs i sin tur vid äktenskapsskillnad, då i de flesta fall likadelningsprincipen tillämpas. Likadelningsprincipen innebär, som ovan nämns, att makarnas giftorätt skall delas lika emellan. Giftorätten motiveras med att den tillgodoser flera delvis motstående intressen. Dessa intressen är självständighet, jämställdhet mellan män och kvinnor, skydd för svagare part samt skydd för de förmögenhetsskillnader som kan uppstå till följd av arbetsfördelningen i en familj under ett äktenskap. Likadelningsprincipen stärker således tanken om den ekonomiska gemenskapen.

Departementschefen framhöll i propositionen huruvida likadelningen borde överges och ersättas med ett delningssystem som i högre grad främjar makarnas självständighet gentemot varandra. Han menade att detta eventuellt skulle leda till större jämställdhet mellan män och kvinnor. Departementschefen kom med två förslag till det nya delningssystemet, dels total egendomsskillnad, dels återgångsdelning. Ingetdera vann företräde framför principen om likadelning.

En total egendomsskillnad är jag främmande för. Jag anser, precis som departementschefen klargjorde, att en sådan delning är ett alltför långt avsteg från de principer som tillämpas idag. Dessutom är jag övertygad om att det skulle bli en snedfördelning mellan män och kvinnor om total egendomsskillnad skulle tillämpas. Det är lätt att tro att Sverige är ett jämställt land. Statistik visar dock att så ej är fallet. År 2007 tjänade kvinnor endast 84 procent av det männen tjänar.¹⁵¹ Samma år arbetade 25 procent av alla kvinnor med barn mellan 0-17 år deltid, medan endast fem procent av männen arbetade deltid.¹⁵² Vidare tog kvinnor år 2007 ut 64 procent av föräldrapenning medan männen samma år endast tog ut 36 procent.¹⁵³ Med bakgrund av detta anser jag att kvinnorna skulle förlora på ett delningssystem som grundades på total egendomsskillnad.

Det andra delningsförslaget som bestod av återgångsdelning, är jag inte lika främmande för. Jag anser att ett sådant system skulle förhindra att endera maken gifter sig endast med anledning av andra makes goda ekonomi.

¹⁵¹ http://www.scb.se/Pages/TableAndChart_149083.aspx, 2009-07-05, kl 07.30.

¹⁵² http://www.scb.se/Pages/TableAndChart_255880.aspx, 2009-07-05, kl 07.35.

¹⁵³ http://www.scb.se/Pages/TableAndChart_27563.aspx, 2009-07-05, kl 07.40.

Däremot har vi redan en regel i svensk rätt, den s.k. jämningsregeln, som kan förhindra en sådan situation.

Departementschefen framförde att vid långvariga äktenskap passar återgångsdelning inte lika bra som likadelningsprincipen. Båda makarna har då fått ett starkare förhållande till den egendom som deras samlevnad är uppbyggd kring. Det starkaste skälet till varför återdelning förkastades var att den var ägnad att missgynna kvinnor p.g.a. deras sämre inkomster som grupp.¹⁵⁴ I denna punkt håller jag inte med departementschefen. Jag anser inte att kvinnor i någon större grad skulle förlora på detta system eftersom återgångsdelningen innebär en likadelning av den egendom som har erhållits under äktenskapet. Å andra sidan är jag av den åsikten att då man ingår äktenskap är tanken att det skall vara för evigt. Tanken är att tillsammans bilda en gemenskap. Då anser jag att delningsprincipen är det bättre systemet att tillämpa. Likaså är likadelningsprincipen bättre än återgångsdelning, precis som departementschefen säger, p.g.a. inflationseffekter, komplikationer som har ersatts med annan egendom samt sammanblandning av egendom. Likadelningsprincipen är starkt förankrad i den normativa polen gemensamhet.

Jämningsregeln skall tillämpas vid kortvariga äktenskap och då ena maken fört in egendom av stort värde i boet samt då stort värde tillkommit ena maken genom arv eller gåva. Jämningsregeln indikerar på att äktenskapet ses som ett kontrakt där individuellt ägande är i fokus. Regeln antyder också att det kortvariga äktenskapet inte lett till tillräcklig gemenskap mellan de f.d. makarna.

Det har av lagrådet kritiserats att det i ÄktB inte stadgas något om när värdering av boet skall ske. Inte heller GB eller dess förarbeten gav uttryck för vilken tidpunkt värderingen skall knytas. Min mening är att detta är egendomligt, eftersom det är en fråga av vikt i bodelningsförfarandet. En regel som inte är lagstadgad är rättsosäker och kan i vissa fall vara svår dels att förstå sig på, dels att följa. Om en värdering av boet inte sker på korrekt sätt, sätts det svenska systemet ur spel. Då kan vi inte längre tala om det normativa grundmönstret gemenskap, som idag är en genomträngande syn på äktenskapet. En värdering vid fel tidpunkt kan i värsta fall leda till att den utjämning som eftersträvas i enlighet med likadelningsprincipen kullkastas.

Reglerna om lottläggning fastställer att vardera maken har rätt att på sin lott få egendom ur sitt eget giftorättsgods. På så sätt rubbas äganderättsförhållandena så lite som möjligt, vilket innebär att det individuella ägandet tryggas. Emellertid avser denna frihet inte den gemensamma bostaden och bohaget i den mån den andre maken behöver denna egendom bättre än ägarmaken. Vid behovsprövningen skall särskilt beaktas om det finns barn i äktenskapet och om någon av makarna tilldelas ensam vårdnad om barnen. Denne har då i regel störst behov av bostaden. Som Ryrstedt antyder är det gemensamma hemmet kärnan i makarnas

¹⁵⁴ Prop. 1986/87:1, s 44.

gemensamma liv.¹⁵⁵ Denna undantagsregel är ett tecken på att äktenskapet skall ses som en gemenskap.

Jag är enig med Ryrstedt då hon konstaterar att det normativa grundmönstret gemenskap tillämpas mot bakgrund av en rättslig struktur, som bygger på det individuella ägandet.¹⁵⁶ Inte någon av polerna dominerar utan hjälp av den andra, utan istället samspelar de i det normativa fältet, och utgör tillsammans dagens regler om bodelning.

9.3 Värdering av fåmansbolag

9.3.1 Avkastningsmodellen

Syftet med avkastningsmodellen är att beräkna bolagets uthålliga vinst. Den uthålliga vinsten erhålls med hjälp av bolagets resultaträkningar. Som ovan redovisat kan dels prognoser, dels avkastningen från de senaste åren studeras. Då värderingsarbetet utgår från prognoser, tittar man på den framtida genomsnittliga avkastningen. Hult menar att allt värderingsarbete bör baseras på prognoser. Detta uttalande tycker jag bör ifrågasättas. Min mening är att hänsyn skall tas till vad för slags bolag samt verksamhet det är som skall värderas och därefter kan man avgöra om värderingsarbetet bör baseras på prognoser, historisk utveckling eller både och. Om det är ett moget bolag, anser jag att det är minst lika viktigt att titta på resultatutvecklingen från de senaste åren. Då det är ett nytt bolag i en ny bransch kan prognoser istället vara värdefulla. I vissa fall kan det vara av vikt att titta på både prognoser och på bolagets historiska utveckling, för att kunna bilda sig en uppfattning om bolagets värde. Det är då inte ovanligt att två olika resultat erhålls vid studerande av prognoser och historisk utveckling, eftersom olika kalkylräntor bör användas. En samlad bedömning får då göras och värderaren får försöka finna ett värde mitt emellan de två.

Hult medger dock att för mindre bolag samt för bolag där inga större förändringar väntas inträffa i bolagets utveckling, kan större vikt läggas på den historiska utvecklingen. Denna uppfattning delar jag med Hult. Jag vill dock poängtera att det är då viktigt att inte endast titta på bokslutet ett år tillbaka. För att kunna uppskatta vad som är ett rimligt ekonomiskt resultat, och att ingen försköning av det senaste bokslutet gjorts, bör bokslutet för flera år tillbaka studeras.

Avkastningsmodellen är en modell som passar bra att tillämpa på industriföretag, tillverkande företag, säljande företag samt tjänsteföretag, i en mogen bransch. I ett bolag som har en historia bakom sig, kan man lättare överblicka dess resultat över en lång tid tillbaka och på så sätt erhålla en stabil och säker värdering. Värderaren behöver inte räkna med en så stor

¹⁵⁵ Ryrstedt, s 396.

¹⁵⁶ Ibid., s 400.

risk, som annars skulle behövas, och erhåller därmed en stabilare avkastning.

En nackdel med avkastningsmodellen är att man inte ser framtida risker för bolaget, så som konjunktursvängningar, dåliga produkter, svag teknik, etc. Detta kan innebära att den framtida avkastningen inte kommer att vara jämförbar med den historiska och ett felaktigt framtida värde sätts på bolaget.

9.3.2 Substansmodellen

För att kunna uppbära bolagets tillgångar och skulder till sitt verkliga värde, är det inte ovanligt att värderaren använder sig av kompletterande information. Om värderaren inte har tillgång till kompletterande information är det svårt att värdera bolaget med hjälp av substansmodellen. Det krävs av värderaren att han bl.a. kan plocka fram dolda fel, miljöskulder, och har möjligheter att kostnadsberäkna dessa. Vidare krävs att en noggrann *due diligence* utförs. Vid användning av substansmodellen krävs således att värderaren har stor branschkunskap, alternativt anlitar konsulter med sådan kunskap.

Goodwill, patent och övriga immateriella tillgångar ingår i bolagets anläggningstillgångar. Dessa tillgångar är ett mått på hur duktiga bolagets nyckelpersoner är. Goodwill, patent och övriga immateriella tillgångar kan sägas vara ett pris på nyckelpersonernas samlade kompetens. Eftersom goodwill, patent och övriga immateriella tillgångar inte alltid tas upp i balansräkningen, ger i alla fall inte substansmodellen ett rättvisande resultat. Detta kan uppmärksammas då en värdering med hjälp av substansmodellen oftast understiger en värdering med hjälp av de två andra modellerna. Därmed är det inte omotiverat att, vid tillämpningen av substansmodellen, komplettera med goodwillvärdet.

Det är också förekommande att goodwill, patent och övriga tillgångar tas upp i balansräkningen. Det är vid en värdering då viktigt att uppmärksamma att bolagets nyckelpersoner kan välja att sluta på bolaget. I ett sådant fall kommer således goodwill inte vara lika mycket värt för bolaget, som det värde som stadgas i balansräkningen. Det bör då noga studeras hur en förändring av dessa tillgångar kommer att påverka bolagets värde.

Substansmodellen är en modell som passar bra att tillämpa på bl.a. fastighetsbolag och skogsbruk, som har bedrivit verksamhet under en längre tid. Den är följaktligen god att använda på bolag som har byggt upp stora dolda reserver. Då bolaget har bedrivit verksamhet under en längre tid, behöver värderaren inte heller här räkna med en så stor risk. Avkastningen kommer således att bli stabilare.

En nackdel med substansmodellen är att den är svår att tillämpa p.g.a. att det krävs stor branschkunskap. Vidare är substansmodellen dyr att tillämpa eftersom det krävs många utredningar och många experter skall anlitas.

9.3.3 Nutdel

Nutdelmodellen utgår från att värderaren ser bolaget som en investering som i framtiden skall ge avkastning. Således studerar värderaren bolagets framtid. Eftersom det är en svår och osäker modell anser jag att det är viktigt att studera ett antal olika scenarion, beroende på hur utvecklingen i samhället kommer att se ut. Utbud och efterfrågan av varor är faktorer som kan påverka framtiden. Således menar jag att värderaren bör utreda ett positivt -, ett sannolikt – samt ett sämre scenario.

Hult menar att nutdelmodellen är tillämpbar på alla bolag. Han anser att modellen tar hänsyn till såväl överkapitaliserade som underkapitaliserade bolag.¹⁵⁷ Säkerligen går nutdelmodellen att tillämpa på flertalet bolag, men jag menar dock att nutdelmodellen passar särskilt bra att tillämpa på nya bolag i en ny bransch, eftersom stor vikt läggs på studier av framtiden. Följaktligen menar jag att modellen skall användas på bolag som inte tjänat så mycket pengar och som inte har så många tillgångar, utan som enbart har en framtidsprognos. Exempel på sådana bolag är bolag inom it-branschen. Värderaren får då försöka att värdera affärsplanen och prognoserna, vilket bör göras mycket kritiskt. Vid sådana värderingar är det viktigt att räkna med en högre kalkylränta, än vad som görs vid mogna bolag. En högre risk skall således beaktas.

Vid bolag i mogna branscher, anser jag, inte att denna modell passar lika bra som de andra två modellerna, eftersom det då inte finns någon anledning att koncentrera sig så mycket på framtiden. I dessa fall är även bolagets historiska utveckling av stor vikt.

9.3.4 Val av kalkylränta

Det är svårt att nämna några generella regler om kalkylräntans storlek. Olika intressenters varierande möjligheter att låna upp och placera kapital medför att kalkylräntan blir olika för olika personer, och dess storlek måste bedömas utifrån en köpare eller säljare speciella förhållanden.

Som ovan redovisats finns det, enligt Nilsson och Öhlin, två sätt att ta hänsyn till osäkerheten i bedömningen av den framtida utvecklingen av bolagets värde. Jag anser, precis som Nilsson och Öhlin, att det explicita riskbeaktandet är att föredra framför det implicita. I en praktisk värderingssituation är det inte realistiskt att lägga ned det omfattande analysarbete som krävs, utan en förenkling av metoden krävs. Det är dock av vikt att studera de tre olika scenarierna, med konstant kalkylränta, olika förväntade avkastningar och uppskattad sannolikhet för det enskilda scenariot, för att bilda sig en uppfattning av bolagsvärdet. Även om

¹⁵⁷ Hult, s 34.

antaganden är förenklade får man en bra bild om hur bolagets värde varierar för olika scenarier.¹⁵⁸

9.4 Avslutande reflektioner

9.4.1 Bodelning p.g.a. äktenskapsskillnad

En anledning till utformningen av dagens reglering av bodelning p.g.a. äktenskapsskillnad är de förändringar i familjestrukturen och familjemönstren till följd av ändrade förutsättningar för och uppkommen acceptans av äktenskapsskillnad. Jag kan konstatera att den principiella hållning som lagstiftaren har haft i frågor om bodelning p.g.a. äktenskapsskillnad, att se makarna som två självständiga individer och att det dem emellan skall råda fullständig ekonomisk självständighet, inte fullföljs i lagstiftningen. I bodelning p.g.a. äktenskapsskillnad är detta tydligt.

9.4.2 Värdering av fåmansbolag

Bara under det senaste året har vi sett såväl kraftiga uppgångar som nedgångar på världens aktiemarknader. Dessa har visat att enskilda bolags värden snabbt kan förändras. Dock är, som jag redovisat i denna uppsats, bolagets aktuella värde inte endast aktuellt ur ett finansieringsperspektiv. Vid en bodelning är betydelsen om bolagets aktuella värde också mycket stor, inte minst för att den operativa parten oftast har ett informationsövertag. För att den icke operativa parten inte skall lida en ekonomisk förlust, krävs att bolagsvärderingen sker professionellt och utifrån någon av de värderingsmodeller jag presenterat. Det är av vikt att använda sig av värderingsmodellerna eftersom det är angeläget att de dolda värdena i det icke noterade bolaget plockas fram. I ett fall där bolaget skulle värderas utifrån de bokförda värdena, kommer den icke operativa parten att gå miste om ett stort värde. Parterna kommer vid en sådan bodelning inte att behandlas lika.

¹⁵⁸ Nilsson, Öhlin, s 42.

Bilaga A

Begreppslista

Avkastning	Intäkter minus kostnader under ett visst år. ¹⁵⁹
Avkastningsvärde	All framtida avkastning som en finansiell placering eller verksamhet beräknas ge. ¹⁶⁰
Balansomslutning	Det bokförda värdet av samtliga tillgångar som tagits upp i en balansräkning, d.v.s. summan av skulder och eget kapital. ¹⁶¹
Due diligence	Grundlig analys av ett företag före köp. ¹⁶²
Inkomstbasbelopp	Speglar genomsnittet av löneutvecklingen. ¹⁶³ För inkomståret 2009 är IBB 42 800 kr. ¹⁶⁴
Kalkylränta	Den diskonteringsränta som företag använder i sina kalkyler. ¹⁶⁵
Kapitalkostnad	Term som används för kostnad för finansiering, exempelvis ränta på lån. ¹⁶⁶
Kapitalvärde	Nuvärdet av förväntade framtida utgifter. ¹⁶⁷

¹⁵⁹ Nationalencyklopedin, band 2.

¹⁶⁰ Nationalencyklopedin, band 2.

¹⁶¹ Nationalencyklopedin, band 2.

¹⁶² Carlsson, Sundin, s 69.

¹⁶³ <http://jureka.net/word.asp>, 2009-07-28, kl 12.00.

¹⁶⁴ <http://www.skatteverket.se/funktioner/svarpavanligafragor/privat/beloppochprocent/privatbeloppfaq/vilketprisbasbeloppochinkomstbasbeloppgallerforinkomstaret2008ochinkomstaret2009.5.10010ec103545f243e800031.html>, 2009-07-29, kl 11.05.

¹⁶⁵ Nationalencyklopedin, band 10.

¹⁶⁶ Nationalencyklopedin, band 10.

¹⁶⁷ Nationalencyklopedin, band 10.

Latent skatteskuld

Den framtida skatteskuldighet som uppkommer vid försäljning av en tillgång p.g.a. att tillgången kunnat nedskrivas till lägre värde än det verkliga.¹⁶⁸

Likviditet

Ett företags betalningsförmåga på kort sikt.¹⁶⁹

Realisationsvinst

Den vinst som uppkommer vid avyttring av egendom som stigit i värde efter förvärvet.¹⁷⁰

Soliditet

Ett företags finansiella stabilitet, d.v.s. betalningsförmågan på lång sikt.¹⁷¹

¹⁶⁸ Nationalencyklopedin, band 12.

¹⁶⁹ Carlsson, Sundin, s 189.

¹⁷⁰ Nationalencyklopedin, band 15.

¹⁷¹ Nationalencyklopedin, band 17.

Käll- och litteraturförteckning

Offentligt tryck

Propositioner

Prop. 1986/87:1 *Äktenskapsbalk*

Prop. 1989/90:110 *Reformerad inkomst- och företagsbeskattning*

Prop. 1999/2000:2 *Inkomstskattelagen*

Betänkanden

SOU 1981:85 *Äktenskapsbalk. Förslag av familjelagssakkunniga*

SOU 1997:87 *Kvinnor, män och inkomster – Jämställdhet och oberoende*

SOU 2002:52 *Beskattning av småföretagare*

Litteratur

Brattström Margareta, Singer Anna, *Rätt arv, fördelning av kvarlåtenskap*, 2:a upplagan, Mölnlycke, 2007.

Carlsson Pål, Sundin Anna, *Ekonomisk uppslagsbok*, 2:a upplagan, Uddevalla, 2007.

Grauers Folke, *Ekonomisk familjerätt. Makars och sambors egendom och bostad. Gåva arv, testamente och boutredning*, 6:e upplagan, Lund, 2006.

Hult Magnus, *Värdering av företag*, Arlöv, 1998.

Lodin Sven-Olof, Lindencrona Gustaf, Melz Peter, Silberberg Christer, *Inkomstskatt – en läro- och handbok i skatterätt – del 2*, 11:e upplagan, Danmark, 2007.

Nationalencyklopedin, Höganäs, 1990.

Nilsson Henrik, Isaksson Anders, Martikainen Teppo, *Företagsvärdering med fundamental analys*, Lund, 2002.

Nilsson Åke, Lars Öhlin, *Företagsvärdering – Teori med praktikfall*, Lund 1972.

Rydin Urban, Båvall Bertil, *Beskattning av ägare till fåmansföretaget*, 2:a upplagan, Vällingby, 2008.

Ryrstedt Eva, *Bodelning och bostad. Ekonomisk självständighet eller gemenskap*, Lund 1998.

Teleman Örjan, *Bodelning under äktenskap och vid skilsmässa*, 4:e upplagan, Stockholm, 2003.

Tjernberg Mats, *Beskattning av fåmansföretag*, 6:e upplagan, Lettland, 2006.

Öhrlings PriceWaterHouseCoopers, *Företagsvärdering – översikt av området baserat på erfarenhet*, Lund, 2007.

Övrigt

Internet

<http://jureka.net/word.asp>

www.scb.se

<http://www.skatteverket.se/funktioner/svarpavanligafragor/privat/beloppochprocent/privatbeloppfaq/vilketprisbasbeloppochinkomstbasbeloppgallerforinkomstaret2008ochinkomstaret2009.5.10010ec103545f243e800031.html>.

http://www.westlaw.se.ludwig.lub.lu.se/pls/onl_se/!ilseintk.request?funktion=lg&produkt=&normid=&prodid=614.

Rättsfallsförteckning

Högsta Domstolen

NJA 1940 s 54

NJA 1975 s 288

NJA 1997 s 674

NJA 1998 s 467

Regeringsrätten

RÅ 1979 Aa 240

Svea Hovrätt

SvJT 1952 rf s 213

5:DT 40 1971